

4053.

1340

Ma: rahwa

Wanna Juttomees

ehf

ammo odetud küllalinne.

G. Ellerberg.

Teine jaggo.

Tartus 1865.

H. Laakmanni kullu ja kirjadega trükitud.

Ma : rahwa

Wanna Tuttoniees

ehk

ammo odetud küllalinne.

G. Ellerberg.

Keine jaggo.

Tartus 1865.

H. Laakmanni kullu ja kirjadega trükitud.

Handwritten mark or signature at the top right corner.

Wien - 1865

Zeitung

1865

Von der Censur gestattet.

(Nr. 33.)

Dorpat, den 16. März 1865.

1340

Druckerei

Reine Lage

1865

Druckerei

G e s t ö n n e.

Zerre, armsad „Juttomehhe söbrad“! Wissteste ollete jo ammo mo peale odanud? Se on tössi kül! Agga mis ma woin selle wasto parrata, et selle korra püßsut pitkale ollen jänud? Kanna-tage agga nattukenne, kül ma ajan asjad keif jälle teele, nenda et meie wahhel ennam nurrinad ei pea ollema.

Minno kauaks jäminne tullu seläbbi: Gesti-tekß pudusid mul selle tö tarwis tarwilikkud ramatud, mis piddid murretsetud sama, ja teiseks wiitis ümber- kirjutamine hulga aega ärra. Wanna sõnna ütleb: „Hea tö tarwitab head aega!“ ja nenda on ka luggo ramato wäljaand- misse jures. Mis ma teie ja teie laste kasjuss ja õppetussesk arwastin ollewad, ollen ma sia üllesse pannud, ja lodan, et sellega rahhul saate ollema. Eks ta olle ikka nenda, et kui teie kord ühhe moistlikko mehhega koggematta kokko juh- tute, kes teile üht' head jutto könneleb, eks keif ei tahha hea melega temma jutto kulata? Nenda ka siin. Seft keif, mis teie siit ramato seest leiате, on selge töessi ja töeste sündinud asjad, muist wannal aial, muist meie päiwil sündinud, kus nihästi isseennestele, kui omma lastele head eesmärki ja õppetust leiате. Sepärrast on se ka minno pea-sowiminne, et se püßsukenne rama-

tufenne — mis ma isjeärraniste omma armsa Ma-rahwa kasuks ormastusse pärrast ollen wäljaannud — teile feigitale saats armas ollema, ja teie laste süddameid römüstama. Kus üks hea ramat maiaš on, seal on temmaga ka üks hoiš teine wiis perres. Poiste ja tüttarlaste „küllas-jookšminne“ on seal perres hoiš laddunud, ja teie tühhi lorri ja pahhad mõtted, mis head süddametundmist püüdwad lämmitada, jäwad mahha. Ja mis on üllem ja kallim, kui üks hea süddametunnistus? kui õhto ommast väwasesst tööst omma unne-wodi peale mahhaheidame, ja meie südda meie sedda head tunnistust annab: Täanna on se ehk se pat minnust teggemata jänud.

Urgo ükski lootko, et ta kõrtso-käimise ehk rohke wina-jomise läbbi omma süddamele woiks rahho saata, ehk tühja lorri ja roppo kõnnede läbbi omma meelt jahhutada. Kes woib sedda ütelda, et ta kõrtso-käimise ja wina-jomise läbbi ennesele warra on kokko-korjanud, ehk rikaks mehheks sanud? Eks sedda polle jubba ammo nähtud, et need, kes õhto otša kõrtso-laua ees winapuddeli jures norgutawad, ennamiste ifka need feige waesemad on? Olgo liinna kohhal ehk Ma paikus, eks polle sedda kül nähtud ja kuulnud, et se tõssi on, mis üks armas Ma-rahwa söbber omma laulo salmi sees ütleb:

„Kui näwad issat tullemad,
Siis kohhe murka puggewad!“

Ja mikspärrast? Sirmo pärrast! et üks nisugune isja joobnud peaga ni hästi omma naist kui lapsi ilma süta pekema hakkab. Ja minna ütlen senna kõrva:

Häddad jubba aummo nähtud,

Mis neist jodifudest tehtud,

Kes süin kulla kõrtsi tõtsid,

Kohkest öllut, wina wõtsid,

Wandusid ja aega wiitsid,

Sedda märga ohhuks kiitsid,

Wiimse kop'ko koddunt wõtsid,

Kaised, lapsed nälga jätsid,

Kunni wimaks näljaga

Lätsid aito lõhkuma.

Agga waat, mis luggo sündis?

Kui se wargus ülles toufis:

Wargad sadi pea kätte,

Widi moisa härra ette;

Se neid satis sure kohto,

Kus naad kandwad jalgas raudo,

Kunni sü neil loetaks ette,

Makstaks warga palka kätte;

Sadetakse tühja=maale,

Kus neid pandaks wangi=töle.

Monni seal kaewab mäest mulda,

Otsib Ma pohjast — kulda!

Monnel jälle kirka kä,

Istub seal, kus palla pä, —

Kaiub üht' raud=kiwoti täkki,

Mi et otsast jookseb higgsi.
 Wahhid nende iimber seiswad,
 Kes neid kurjast tagga hiiüdwad,
 Ja weel peale kauba ka:
 Peksawad — nahk piitsaga!

Eks se ep olle halle kuulda, kui kaugele kõrts
 ja wiin ühte innimest, kes ristiusso rahwa seas
 on sündinud ja üleskaswanud, woiwad sata?

Ja kui mitto sadda ja sadda meie Eesti
 wendade seast, kes omma Katekismusse seest sedda
 seitsmet käsko on ärraunnustanud, — peawad
 nüüd sure kahhetsemisega omma rummalusse
 ülle nutma ja kangel meist ärra raske tö jures
 ohkama: „Oh wiin, oh wiin! kui kaugele olled
 sa mind jaatnud? Kui monda meest annaks
 põlveli maas omma armsa Eesti-maale suud,
 kui se neil woimalik olleks, weel taggasi tulla.
 Agga — sealt ükski ial ennam ei pease!

Ja sellepärast pallugo iggaüks jüddamest
 Jummalat, et ta tedda keige kurja ja kiusatusse
 eest armolikkult wõttaks hoida ja kaitsta. Agga
 se armas Jummal andko isse, et keik kurri könne
 ja pahha tö meie ja meie laste seast woiks kad-
 duda, ja meie agga üksnes temma auuks ellak-
 sime. Sedda sowib keigest jüddamest teile ja
 teie laste lastele

— Teie endine jöbber

G. Ellerberg.

Hapsalus, sel 1. Märil 1865.

Sälle seisab Juttomees,
Eöbrad, teie silma ees,
Kes teid onnia juttoga
Uest tahhab römusta?

Urge andke kurjal mähti,
Tehke käed ja taskud lahti,
Diste Wanna Juttomeest
Sälle alwa hiima eest
Lastele, kes aknast waatwad,
Issat ladalt koddo ootwad,
Ja kui Issat näggewad,
Rõmo pärrast hliawad :
Taet meil' tonud lada linski,
Mäitke tuld ja toge pinki!

Jubba wöttab poue feest
Wälja Wanna Juttomeest,
Annab lahkest laste kätte,
Hiab : Siiri! loe ette,
Et meil aeg ei pittaks lähhe.
Talli pitt ja tööd on wähe.
Ja nüüd istwad piro ees
Berrenaene, lapsed, mees,
Kuulwad pealt ja römustawad,
Et nad udist teada sawad.

1.

Hamburgi liina Riwa-naine.

Hamburgi liinas, Saksa-maal, elas kahhe-
kümne aasta eest Marta, üks leik naene, omma
kahhe poega Willemi ja Antoniga, — ehk kül-
sures waesusjes, siiski õnnelikkult ja rahholikkult
päwast päwani eddas. Ommas tüttarlapse põl-
wes olli ta ühhe rikka, agga ihtsa õlleprulia
jures teninud, kust tedda Peter Brunk, üks tark
ja usin fattusse-pannia, ommaks abbikasaks
ollu kossinud.

Meister Bimpeli maea (nenda olli wanna
õlleprulia nimmi) olli ennam wanna kui uus,
kus mitto forda fattuskirowid kange tule käes
klobbisid, ni kaua, kui üks kirowi teise üllewelt
mahha ajas, ja möda minnijad nurrijema ajasid,
et maea perremees nendega parremad seadust
peaks, ja neid parrema finnitusse alla panneks.
Keigest sest ei pannud Meister Bimpel ühtegid
tähhele, kuni wimaks punnase-kræ mehhed tem-
ma jure tuppa astusid, ja temmale kohto polest
käsko andsid, omma laggund fattust parrandada
lasta. Kas tahhad ehk tahtmata, agga Meister
Bimpel pididi tahtma, ja esimesse parrema
Meistrile käsko andma, et ta ühte omma sellidest
temma jure läkkitaks.

Meister Rombe satis Peter Brunki, omma

keigetargemad selli, Meister Bimpeli jure, kes, kui ta keif hästi olli järrele waatnud, julgeste omma töle hakkas, ja pea kulis Marta tedda kōgist kattusse peal aambriga paugutawad ja rōõmsaste willistades omma tööd teggewad.

Louna aeg olli kätte jõudnud, ja Martale anti kāsfo, Petert kattusse pealt söma kutsuda. Sedda ei lastnud Marta ennesele mitte kaks lōrda ütelda.

Kui Peter kōgis söma-laua jures istus, hakkas Marta jutto teggema ja ütles: „Teie ei usjo, kui wägga se mo süddamest läbbi käib, kui ma teid ni julgeste möda kattusse arja nään eddast ja taggast käiwad?“

Peter hakkas naerma ja ütles: „Teie kartus on asjata! Ühhe nisugguse tö jures polle muud juremad murret, kui et innimenne agga püsüt ennese ette peab watama; siis on keif hea! Minna ommast kohhast ei karda ühtegi, waid teen rōõmsa süddamega omma tööd eddast. Bealegi on se mulle jureks rōõmiks, et ma seal kõrge kattusse peal selge Jummal tule käes kui siin maas tolmo ja lubja prüggi sees omma tööd woin teha. Seal üllel lailwad linnukesesed minno ümber, ja tewad ikka ueste mo süddant rōõmsaks, misläbbi aamber ikka fergemaste peus käib ja tö nobbedaste eddast lähhab.“

„Siis sago se suur Jummal teid isse omma täbbara ammeti jures, mis teie ni wägga fidade, kaitsema, ja et teie ial ei sa kahhetsema, et sedda

ollete õrvinud,“ vastas Marta lüsfikast laua peale pannes.

Peter tousis laua ärest üllesse, tännas Martat lounajögi eest ja läks jälle omma töö jure taggast.

„Üks immelik mees on se Peter ikka,“ ütles Marta isseennehes ja watas aknast wälja Petri järrele.

Monne päwa pärrast olli kattusse töö walmis, ja Peter pididi Martast — ehk kül raske süddamega — lahkuma. Ka Marta südda ei olnud Petri wasto mitte külm. Sedda olli Peter kohhe hakkatussest tähhele pannud. Nemmad ollid ühte teist kui koggematta leidnud, ja ei teadnud isjegi mil wiisil?

Wanna Meister Bimpel pididas omma prulifögi kõrwas ühtlaasi ka ühte weikest kõrtjo, kus agga ükspäinise öllut müdi. Kas se siis wägga imme olli, et Peter õhtatti sinna tulli Martat watama, ja omma klaas öllut, maggust jutto ajades, jõi? Pea olli sõbrus mollematte wahhel nenda jureks läinud, et Peter ennesele sedda julgust süddamesse wöttis, Martat ennesele kossida. Marta, kes Petri head süddant jubha ammugi ärratundis, ei pannud paigalki wasto, ja ütles agga ni paljo: „Kui se Summala tahtminne on, siis woib se minno polest sündida!“

Siiski pididid weel üks paar aastad möda minnema, enne kui nad pari woisid miina. Sest Peter pididi ennesele ni paljo rahha kofko kõrjama, et kortert, pulma- ja laulatamisje kullud

woiksid taastatud sada, ja monni rubla weel ellamisse hakkatusse tarwidusjeks, mis keif aega wöttis korjata.

„Oh kui õnnelikud on ommetegi need India rahwas!“ ütles Peter ühhel suisel öhtul, kui ta jälle kässi kääs omma armsa Marta kõrwas istus; — „nemmad ehhitawad ennestele wäikesed sauest maeakesed, ilma et nendel selle cest kellegile koppikad maksta on, ja ellawad seal sees rahhulikkult ja murreta! Tahtwad naad üksford naist hakkata wõtma, siis wiwad nemmad omma prudi omma maeasse, ja jaggawad ühhe teise wahhel, mis Summal nende jauks on annud, — rahhulikkult!“

„Siis wiwad nad ka omme naist jälle ärraajada, kui nemmad mitte nende melepärrast ei olle?“ küsis Marta kartlikkult.

„Bolle seal sedda mitte weel kuulda olnud!“ wastas Peter. „Woih ka olla, et naad omma allatisse jahhi käimisse pärrast, nenda kui se seal maal pruuk on, omme naist ennam armastawad, ja naised neid ühhe ehk teise asja pärrast ial ei pahhanda. Bealegi sedda ei kulluta naised seal maal ial omma uhkuse tarwidusjeks ühte koppikast; sest et nemmad ennast keigesuguse liino sulgedega isje ehhitawad, ja nenda mehhe ja naise wahhel ilmaški tülli ei pea touma; nenda kui sedda meie maal tihti nähha ja kuulda on.“

Nenda ollid laks aastat pea mödas, ja Peter

piddas Meister Bimpeli jures omma Martaga pulmad. Marta ausa tenistusse eest raatsis Meister Bimpel pulmade tarwidusseks ühe wadi õlut ja louna söki anda, ja lubbas ka Betriile pärrast pulmade Marta wäikest Lambert halwa üri eest. Marta jähhi pärrast pulmade wanna wisi järrele omma wanna perremehhe jure, ja Peter Meister Rombe jure tenistusse, kus ta kui üks usin sell omma tööd teggi.

Wanna Meister Bimpel, kes isje monni hea aasta jubba leif olli, näggi jedda hea melega, et Marta nendajammoti nüüd, kui enne, keif maea asjad wöttis toimetada, ja olli temmaga wägga rahhul.

Sakkatusses läks Betri ja Marta ello wägga heaste. Remmad armastasid ühte teist süddamest, ja ei möttelnudki selle peale, mis neile eddespidi woiks juhtuda.

Aasta pärrast andis Jummal Martale nore poea, ja waana Meister Bimpel olli risti-isaaks. Wäike Lawet kaswas päwast päwani ikka suremaks, ja teggi omma wannematele ennam rõmo. Tsesegi wanna Meister Bimpel wöttis poisi tihti omma põlwede peale, ja figutas nikaua, kui Marta kögis louna-söki keetis. Seddamisi ollid jälle kolm aastat möda läinud, ja jälle andis Jummal Martale teise poea, kellele isja nimmi Peter pandi. Keif jähhi muido wanna wisi järrele, muud kui et Lawet isja jures wodis pididi maggama, ja Peter kätki pärris.

Jälle läksid kaks aastat Petril ja Martal murreta möda, ja Meister Pimpel isegi ei pah- handanud ennast, kui poisikesed õhtatti unnisest peast pilli löid. Nüüd tullid nendel ued kur- wastused. Wanna Meister Pimpel, nende heateggia, jähhi äkliste we-többesse haigeks, ja surri pari nädali pärrast ärra. Et tal liggi suggowõsja ei olnud, sai temma maca ja warra kaugelt suggulaste kätte ärra jaotud. Se uus perremees, kes isegi maca-mees ja rikkas kül olli, lubbas Petert ja Martat omma kahhe laps- sega agga ni kauaks kui ferwadent nende wanna korteris ellada, ja panni pealegi korteri-rahha kallimaks, kui Meister Pimpel nende käest olli wõtnud. Siiski olli Marta südda selle üle rahhul, et ta ommetegi nigi kauaks selle tem- male tuttawa kohha peale wois jäda.

Nüüd juhtus, et ühhe liina firrikule uus fattus pididi pantud sama, ja sedda tööd anti Meister Rombe kätte; sest et temma omma trui- tö pärrast seal liinas teige kuuljam olli. Et ta kül wannaduuse pärrast mitte isje kät tö külge ei woinud panna, siis wallitses ta selle tarwis omma wanna jelli Peter Brunki, kelle kätte ta keif tö uskus, ja lubbas hea palga kõrwa, kui tö ilmalaitmatta pididi ollema, — igga tömeh- hele head jodu-rahha.

Õmaspääw pärrast Pihhawette pühhad läks Peter firriko fattuuse töösse, ja Marta watis weel usje pealt ristis kätte ja murrelikko süd-

damega temma järrele. „Oh! et se juur Summal seal taemas tedda isse wöttaks kaitsta ja hoida; agga minno südda sees ütleb ikka, egga temma üiget otja ei nä?“ Nenda räfis Marta tuppä omma tö jure minnes, kus lapsed temma ümber tussid, ja pörranda peal mängima hakkasid.

Üks nädal teise järrele läks möda, ilma et mingi juggust õnnetust olleks juhtunud. Kirriko kattusse peal teggid tõmehhed priskeste omma tööd eddasi, kus jures monni wagga laul lauldi, ja aambrid wasto plekki paukusid, kui olleks monni kümme-kond seppa selli allasi ümber taggumas olnud.

Tulli Peter õhto ommast päwa-tööst koddo, noh, siis ollid ka lapsed jubba temma ümber, üks wöttis müsi ja teine kindad wasto, ja Marta tõi suitsewa jahho leme kausi kögist laua peale ja hüdis: „Noh, Peter, jälle on Summal sedda õhtud mind nähha lasknud, et sind terwisjega ommas püskus toakesjes nähha saan!“

„Tõssi kül,“ hüdis Peter toli pealt üllestoustes, ja andis omma armja Martale suud.

Nüüd tulli se aeg kätte, kus Peter ja Marta ommast wannast ja armjast korterist piddid wälja kollima; sest et ue maea-perremehhel se nou olli, sedda wanna pulbrikaasti mahhakiškuda, ja uut asjemele ehhitada. Agga ka ues korteris ollid pea keik asjad Marta kä läbbi omma kōhha peale seatud, — nenda et kes siina siiskeläks, piddi ütlemä: „Siin maeas on üks uosin perre-

naene!" Ja se ta olli ka. Sest Marta ei pannud mitte käed sülle, ju watand afnast wälja, et praetud tuid peaks juhuo lendama; waid temma leidis ikka tööd. Ollid lapsed kassitud ja södetud, siis lappis ta nende wanno ridid, ja seal kõrwas käis ta weel mõnni hea pääw liinna sakstele pešemas ja rullimas, kust issegi monni koppikas maeasse tulli, mis eest sola ja yudro tangud osteti.

Kirriko kattusse tö läks priiskeste eddast. Igga louna miis wäike Lawet omma isjale jöli, ja koddo tulles räkis ta emmale, mis ta seal olli näinud ja kuulnud. Peter issegi ütles: et naad süggijeks lootwad kattussega walmis sawad, ja siis Meister Rombe nende palka neite wäljamaksab, kus se lubbatud kingitus weel jures on. "Se on keif wägga hea, armas Peter," wastas Marta, — "jett talli on pitt ja külm, kus meil ikka rohkem yuid ja künalt üleslähhab, agga kui ma selle peale mötlen: mis sa selle pitka aea sees ette wöttad, ehk mis läbbi omme lapst toidame, siis toušwad igga furd mul ihho karmad üena püsti, nenda et ma wärristussega selle peale mötlen!"

"Bolle wigga," wastas Peter. "Kui mul ennam kattusse tööd ei olle, siis aitas mind jälle minno kingiseppa tö, mis eest ikka ni paljo tenin, et mitte just nalgas ei prugi olla."

Nüüd olli se pääw kätte joudnud, ja Kirriko kattus mõllemilt poolt otsast otsani ue plekkiga

walmis lödud, muud kui et agga teisel päwal üks kullatud rist piddi peale pantud sama, ja sedda raskeid tööd sowis Meister Rombe omma selli Peter Brunki kätte, mis ta ka rõõmsa süddamega wasto wöttis; sest et üks nisuggune täbbar tö ifka suurt au sadab.

Kui Peter öhto sest Martale räkis, ehmatas ta kogguni ärra, ja läks wärrisewa süddamega kasti temma uut westi ja kraet, mis tal laulatamisje jures selgas olli, wälja wõtma ja teiseks päwaks walmis pannema. Aga seal jures tullid temmal pišjarad filmist wälja, nenda et ta kui raske mõttede sees kasti ette seisma jähhi, ja kogguni tähhele ei pannud, et Peter temma selja tagga seisis.

Kui nüüd Peter näggi, et Marta nenda kurb olli, hakkas ta temma ümber kaela ja pallus tedda, mitte ennast ühhe nisugguse asja pärrast ni wägga kurbastada; sest et temma ommetegi mitte eesimenne ei olle, kes ühte nisuggust tööd ennese peale on wötnud.

„Oh, armas Peter,“ ütles Marta omme westist filmi pühkides, „kuida woifid sa ommetegi mulle üht ni suurt süddame wallo teha, ja sedda täbbarad tööd — kus surm igga filmapill filmi ees on — omma peale wötta? Se on jo Jummalat just melega kiusama! Minne, ma pallun sind, ja anna sedda tööd ühhe teise tömehhe kätte.“

„Sedda ei wõi ma mitte!“ wastas Peter,

„Sest se olleks mulle sureks häbbiks, kui ma nüüd omma lubbatud sõna taggasi peaksin võtma, ja sedda ühhe teise omma seltsimehhele paksuma. Bealegi ei olle se mitte eßsimenne lord, et ma ühhe risti lähhan üles pannema, kas ei peaks teadma, kui suurt ettevaatmist seal jures tarwis on? Sepärrast ärra waewa ennast mitte ilma asjata, waid jä üena rahho sisse, kül Summal wõttab aidata!“ Marta ei lausunud sõnakest enam, waid läks omma tallitusse jure, ja Beter istus toli peale, wõttis omma norema poea põlwele peale, kellega ta mängima hakkas, agga tänna õhto ei tahtnud se assti temmal mitte nenda pääsida kui muido teised õhtud. Siiski läksid wimaks keif maggama, ja Marta kulis weel uinudes Betert neid jönnö luggewad:

„Ka teil, mo armsad, olgo
 Sea ö, ja ärgo tulgo
 Teil hädda waewajaks;
 Head und teil Summal andko
 Ja wodi ümber pango
 Teil ingli wäggi kaitsejaks.“

Teisel hommikul panni Beter ennast pühhade rideesse, ja Marta tõi ühhe musta kühbara, mis ta Petriale sündimisse päwaks olli kinkinud, ja panni temma pähha. Nüüd pallus weel Beter, et Marta ka omma kahhe lausega pididi süna tullema, ja sedda wimast tööd pealt watama, agga Marta kostis: „Ärra sedda minnußt loda. Sest nääksin ma sind seal üllewel arja peal kui kassit

ronniwad, tõeste, mul tulles hirmo pärrast minnestus päite. Ja kui ja seal üllewel minno healt kuleksid, ehmataksid ja ärra ja kukkuksid surnuks mahha.“

Peter ei lausunud senna jure sõnnakest enam, andis omma armsa Martale ja lastele suud, ja läks röömsa süddamega Jummalaga jättes uksest wälja.

Kasse süddamega watis Marta tedda tagga, siis läks ta omma norema poea jure, ja hakkas tedda ride pannema.

Elüna Burjemeistri käsko peale olli hull ülle-
mad ja allamad juggo rahwast süna kirriko jure
koko tulnud, ja ka kirriko-õppetaja ja keif wöör-
mündrid ollid rosi frantsidega pühha kodda ehti-
tada laisknud, nenda et se pühhitseminne sedda
kennam pididi wälja näggema. Kello kümme
aegus hakkasid moselandid mängima ja keif laulsid
kui ühhest suust sedda laulo: „Wötta nüüd
Jösandat wäggewad Kunningat kiita!“ Selle
järrele lugges õppetaja üht pühha kirja tükki
ette, ja nüüd wõitis Peter julge süddame ja
kindla käega selle riisti ennese peusse, ja hakkas
sedda risidest ehitud köis-reddelid möda ülesse
minnema, kus moselandid jälle neste mängima
hakkasid. Iikka förgemale ülesminnes läikis se
kuld rist Petri käes, funni torni wiimse tellingi
peale olli sanud. Nüüd lõppetasid moselandid
omma mängo, ja Peter tõstis riisti — nenda
kui se pruuf on — kolm korda üles taewa

pole, ja siis läkis ta tedda selle warda rava
 siise, kus rahwas jure römo pärrast ueste laul-
 ma hakkasid: „Oh wötkem Jummalat.“ Agga
 sel filmapilgul wäratas Betri jalg tellingi peal
 ja ta kukkub ilma armuta üllewelt mahha fir-
 riko fattusse, ja sealt ühhe kiwihunniko peale,
 weel ennem, kui rahwas woiwad appi tulla,
 jurnuks ja ärrapurristud rahwa ette.

Keif se rahwa hulk karjub ehmatusse pärrast
 mis köllab, ja sel filmapilgul tungib üks naiste-
 rahwas lahtiiste juukseste ja kahwatand näogo
 ennast rahwas läbbi ja wiiskab ennast selle pur-
 rustud jurnokehha peale kummali mahha. Si-
 nekse olli Meister Rombe selle lapse temma käest
 kätte janud, kes muudo kiwwide wästo kukkudes
 töeste olleks surma janud.

Agga kes jessanane õnneto naisterahwas seal
 olli? Kes muud, kui Peter Brungi naine Marta!
 Temma rahhuto südda olli tedda omma lastega
 koddo wäljaajanud, ja kui ta just ümber ulitja
 nurga on pöörnud, on ta ommaks jureks õnne-
 tusjeks näinud, kui temma mees Peter sealt
 kõrge torni otjast jure kollinaga mahhakukkunud.

Head innimesjed ollid kui jedda leske naist
 ja need laks waest last nende korteri taggasi
 minud, kus se waene naisterahwas mitto näd-
 dalat raske jampsimisse sees modis maas piddi
 ollema, enne kui ta jälle olleks termeks janud.
 Agga siiski, mis römo leidis Marta ees, kui
 ta parremaks olli janud? Üht wäikest liwa-

hunnifut ühhe pu ristifessiga, kus laua peal need sõnnad seisid:

"Siin hingab Peter Brunt, kes 32 aastat wannaks ellanud. Temma kullus 22. leikusse ku päwal Maria - kirrifo torni otsast, pärrast sedda kui risti jubba olli otsa pannud, mahha, ja lõppetas sel kombel omma ello. 1848." Al seisid need sõnnad: "Jummal römüstago hinge!"

Sedda mällestusse ristifest olli Meister Rombe ommast kullust tehha lasknud, nenda kui ka keif teised mattusse kullud maksnud. Keif teised sellid, kes Betriga ühhes tööd ollid teinud, ollid iggamees ommast püskust üllepea nelli taaldert kofko pannud, kus kõrwa Meister Rombe weel kaks taaldert panni, nenda et se waene leff, kessel issegi südda sees wallutas, wähhegi römüstud sai, ja temma omma lastega mitte nalga ei pruukinud surra. Agga kes kuiwatab temma sured filmapiisarad ehk parrandab need süddame hawad, mis ta südda tundis? Sedda üllesrälida ehk ärratunda, ei jowa minno nödder meel mitte, waid jätan sedda armsa luggejatte holeks. Ni paljo agga tean ma, et Marta Meister Rombe käest, kes temmale sedda rahha kätte wiis, töeste tännolikko süddamega wasto wöttis. Kui jubba ni terwe ennast arwas ollewad, olli temma eestmenne te surno-aeda omma armsa mehhe hawa jure. Ta wöttis mollemad lapsed omma kae kõrwa, ja läks sedda kofta üllesotsima, kus temma õnneto mees nüüd omma wimast rahho und maggas.

Esimenne lummi olli maad katnud, ja se, kedda Marta ni süddamest olli armastanud, hingas külmas mulla pües. Waljuste nuttes langes ta lumme peale põlveli mahha ja hakkas mollematte kättega selle ärmetand ja külma risti ümber finni ja hüdis: „Oh Peter! minno armastud Peter! Mikspärrast olled sa mind sia üfš jätnud? Kule, oh kule omma Marta allandlikko palwet, ja sada üht surma inglit, kes tulleks mind sinnoga ühhendama! Nenda kibbedaste nuttes, olli Marta jure kurwastusse pärrast pea ärraunnustanud, et temma kaks last ta kajas ollid, ja kes nüüd kibbedaste nuttes hüüdsid: „Armas emma, meie külmetame wägga, ja köh-hud on meil ka wägga tühjad. Kas hakkame koeo minnema?“ Need halledad sõnnad ollid Marta süddamesse tunginud. Ta tousis ilma wibimatta ülesse ja ifka weel selle ristikesse peale wates, ütles ta pool nuttes omma laste wasto: „Ma tullen — ma tullen üsna praego!“ Nende sõnnadega wöttis ta norema poea omma sülle, ja Dawet, temma norem poeg, piddi kae förwas jonksima. Koeo tulles andis ta omma lastele süa, teggi nende asjemed ülesse, wöttis neid nuttuga ridest lahti ja panni maggama. Jasse istus ta laua äre ühhe waewalisse lambi tulle ette, wöttis jukka-wardad kätte ja hakkas kudduma. Se külm ja piff talli, temma lapsed, puud ja leib, rahha koppikas ja filma walgus, keik need murred langesid nüüd kui sured kiwi-

rüngad temma süddame peale ja ajasid tedda ueste jälle nutma. „Oh sinna iggawenne Summal!“ hüdis ta, „algmissest jubba on se sulle wasto meelt olnud, et rahwast sinno auuks kõrgid kirrikuid ja tornist ehitawad, mis jures ni mitto sedda sinnust antud ello on kaotanud ja enne aego mailma piddanud mahha jätma. Et se ep olle sulle üks puhhas, kas kõrges woi madaläs, torniga ehk tornita kirrikus, kus sind palutakse ja sinno nimme auustakse? Peter, minno armas mees, mikspärrast piddid sinna just sedda rasked asja omma peale wõtma ja ni häkkiste surma sama? — Mitte ilma asjata polle ma keige selle aja ni rahhutumaid mõtted sinno õnnetusse pärrast ommas süddames kannud. Kes wõttab neid waesid lapsi toita, ehk nende eddespiddise ello cest murretsjeda?“ Nenda ohkas se waene leik omma Summala wasto, kunninorem laps unnes nutma hakkas ja tedda temma kurwastusse seest kui üllesärratas ja ta onnast omma lapse kõrwa maggama heitis. Teisel hommikul, kui ta jälle ommas kurwastusses laua jures istus, astus üks wanna leik emmand tuppä. Se leik oli Martat temma pitka haigusse sees korristanud ja tulli tedda nüüd jälle kord waatma. Temma andis Martale sedda head nou, kirriko wöormündri jure miina ja temmale omma waesust laebada; ehk wahhest kirriko rahhast ehk liina kassast temmale püssut saaks antud; seist et temma mees rmmeti ühhe liina tö jures omma surma on sanud.

Se on sant küll, et liinna sakjad jubba am-
mogi selle cest ei olle murretsjenud, ja teie wae-
susse järrele fulanud. Agga se on jubba se
wanna wiis, ja nenda olli ka minnoga luggo,
kui mo önnis mees omma ello liinna rahwa
ö-rahho pärrast sai jätnud; mitte üks kuf ei
laulnud pärrast temma järrele. Nenda räkis se
lest naine Marta wasto ja piisarad langesid
temmal möda pallesid mahha.

Selle lesse mees olli omma kahhekjateist-
kümmand aastat liinnas ö-wahhi ammetid pid-
danud ja ühhe warga seltsist, kes üht podi tahtsid
lõhkuda, ärratappetud. Et temma mees omma
kakskümmand aastat mitte polnud täis teninud,
ei woinud lin selle lessele ka mingisuggust armo
ehk lesse-palka anda. Ja nenda pididi ta ennast
omma kolme lapsega isse katsuma toita. Mis
modi? Noh, kes selle järrel küsis? Eks katsu
kuida läbbi saad?

Se lest naine, kellele Marta, kui ta alles
wanna Meister Bimpeli jures olli teninud,
monda korda suppi olli annud, ei unnustanud
tedda temma kurwastusse päwade sees ka mitte
ära, waid olli kui se Samaria mees waatma
ja trööstima tulnud.

„Kule Marta,“ ütles ta, „kas sa tead, mis
nou ma sulle annan? — Sinna ei pea omma
meelt selle kurwastusse pärrast mitte weel ärraheit-
ma. Wata, minna ollen ennast siamale Jummal
abbiga läbbi aitnud, ja nenda tahhab temma

find ka aidata, kui ja agga findlaste temma peale lodad, ja mitte omma usko ärra ei wiiska. Temma on ja jääb se õige leik-naiete ja waeete laste isse, kes neid aidata tahhab; sest temma on sedda lubbanud, ja temma, kes pühha on ja ei woi wassetada! Se on üks aasi, ja sedda pea meles. Telleks, sia ei woi ja ka ennam jada, ja se koddune tö ei tähhenda sulle ka ühtid; sest sedda ma tean selgeste. Kui ja tahhad, siis jautan ma omma keldri kambri poleks; — se on soem, ja siis woin ma wahhest, kui ja linna töle lähhad, sinno laste järrele wadata. Mis ja arwad sest loost?”

Röömsja ja tännolikko süddamega wöttis Marta sedda temmale sowitud nou wasto, ja jubba teisel päwal kollis ta selle lesje jure temma keldri-kambri. Tawet ja Peter ollid ülle röömsjad; sest iggakord, kui se leik omma liwa mümast koddoo tullu, töi ta neile ühhe ouna ehk saia kasa. Marta ja se leik ellasid nüüd kui tüttar ja emma ühheskous, ja ollid teine teise wasto ilka lahked ja söbralikkud.

Waeete laekast olli Marta omma palwe peale kümme taaldert sanud, ja sellega tehtud! Marta, kes nüüd kui hopis wähhema murre sees olli, käis tihti sakste peeso peesemas ja rullimas, kus heldet saksad temmale temma päwa palga kõrwa weel pri sömisje ja lastele monne hea kannika kasa andsid.

Muidogi on teada, et allatine peesju peesse-

minne mitte üks kerge töö ei olle ja liategi talwe kange külмага, kus sedda tööd lühikeste päwade pärrast jubba polest päwast peale hakkatakse. Agga kas Marta holiš sest? Temma olli alles noor ja tuggew, kes omma kõhho ja laste eest tahtis tööd teha, ja ei holinud sest ühtegi, kas töö raske ehk kerge olli.

Nenda kui keif ajad möda lähawad, nenda läks ka se külm ja pilt talli möda, ja kewwade selge päike soendas ni hästi rikka kui waese urtsikut omma paistega.

Tawet olli kwe aastaseks jaanud ja piddi nüüd hakkama kolis käima. Ehk kül koli-rahha mitte just kallis ei olnud, — paljast seitse üks pool koppikut kuus, — siiski olli se Martale raske ja piddi tenitud sama. Temma noudis waese lapsele pri koli, agga sedda ei woinud foolmeister temmale mitte ommast peast lubbada, waid Marta widdi surematte koli-üllematte käest sedda noudma. Kui paljo ja rutto allamad waest-suggo innimeessi ühhe sure saksa juttule lastakse, sedda teadwad agga need ärra, kes nende jures omma hädda sees abbi on samas käinud. Nenda olli ka Martaga luggo. Temma olli jubba kaks päwa asjata käinud ja seläbbi tööst koddoo jänud. Kui ta nüüd kolmat weel olleks selle käimaga ärraraiskanud, kust ta olleks siis omma lastele toito wõtnud? Sepärrast jättis ta keif eddespiddised käimised omma laste pärrast üsna järrele, ja läks Jummalä abbi

peale lotes — omma töle. Tawet olli holakas ja uõsin pois, kes ka kolis middagit püdis õppida, ja mitte nenda kui monni, kes agga sest kül arwab ollewad, kui ta omma koliaastat täieste on ärra käinud. Kas ehk kui palju ta selle aja sees õppinud, no, kes sest küsib? Muud kui kolist lahti, ja saaks agga — leri! Ja nenda kaswawad ühhed nisuggused lapsed ülesse omma enneste wannematele pahhandusseks ja teotusseks, ja omma liggimestele peateuks, kes ennam metsa lomade kui ristinnimesse teggusid teggewad. Nisuggused on siis need, kes, kui weel Jummal lapsi on annud, neid ilma Jummal kartusjeta ja maenitsusjeta üles kaswatawad, kurni naad nisamma kurjad on, kui nende wannemad.

Tawet teggi omma emmale rõmo ja issegi se wanna lest, kedda lapsed muul wisil ei hüüdnud kui „Mummo“, tundis ärra, et Tawet üks hea süddamega laps olli, ja kinkis kolm hõbbe koppikat koli-rahha iggas kuus jure. Ühhel päwal, kui ta näggi, et Marta allatine tö mitte ni palju wälja ei teinud, kui päwast päwani ärrakullus, ütles ta Marta wasto: „Tead sa, Marta, mis nou ma sulle annan?“

„Mis siis?“ küsis Marta.

„Minna nään, sinna waewad ennast hommikust õhtuni selle raske töga, mis sinno terwist rikkub, sevärrast ütlen ma sulle, jätta ühhe pesupäwa wahhele ja minne wanna Kuno liwa-haugo

jure, maksja temmale üks koppik liiva-rahha, ja sada Tawetid kormitäiega liina. Töeste, igga proua, kes tedda näab, ostab kormi täie ja annab waese poisi polest keelmatta omma poolteist koppikat. Ja se teeb päwa peale 9 hõbbe-koppikat. Eks se olle ka middagi?"

"Armas emma," kostis Marta, "sedda ollen ma jubba issegi möttelnud, agga ma polle sedda mitte tahtnud räkida, sest et ma arwasin teie kauba wahhele tulla ja teie tenistust wähhendada."

"Summal hoitko!" hüdis wanna Mummo naeratades, "selle peale polle ma ialgi möttelnud. Pealegi woib jo igga innimenne sealt ommale kasso nouda, kust ta sedda õigussega woib sada. Minna ollen jubba wanna ja jään nödraks, kes selle liiva kandmisssega ennam suurt korda ei sa, ja arwan sedda pea üsna järrele jätwad."

Jubba teisel päwal wöttis Marta karrow kätte ja läks Runo jure ommale pörranda liiva toma. Weel selsammal päwal nähti wäikest Tawetid omma kirjo kampsioniga, korm liiva kaendlas, ühhest uksest siöse ja teijest wälja tulleswad. Mitte üksi rahha, mis ta omma liiva cest sai, ei tonud ta koddoo, waid ka omma hea leiwa keerme ja lihha tükki, mis helded innimesed temmale o'id annud. Monni pääw, — ja jubba tundsid keik Hamburgi liina prouat meie lahke näoga Tawetid ärra.

Müüd olli ka Peter ni sureks kaswanud, et ta omma wennaga pididi hakkama kolis käima.

Jälle üks uus murre waese Martale! Monni aasta olli seddawisi möda läinud, ilma et mingisuggust tähhendamisse wäärt asja olleks ette juhtunud. Tawet olli nüüd 15 aastane ja piddi Meistre jure pandama mingisuggust ammetit öppima. Üks jummalakartilik tislér, kes Tawetid olli tundma öppinud ja temma head süddant tundis, wöttis tedda omma jure öppima. Betril olli juur lust müriseppa ammeti peale ja käis jubba mönda päwa fiwwi-kandmisse ja lubja jolumisse jures tööl. Omma tenitud päwa rahha wiis ta igga öhto wiimse koppiko peal koddõ emma kätte.

Kuida keif innimesjed wannaks ja kedduraks lähawad, nenda ka Marta. Temma olli selle jure kurwastusse ja raske tö läbbi norelt wannaks ja többiseks jänud. Silmad ollid temmal jure nutto pärrast jubba töntsiks läinud ja ihho rammo päwast päwani lõppenud. Tawet olli omma Meistre käest lubba küsfinud igga nädali üksford omma emmale abbiks olla liwa augo jurest kārroga liwa tua.

Monni pääw enne Nelliühhi, kus suurtsuggo kui ka allam omma toa ja koea pörrandad kenna walge liwa ja kuse okstega täis ripputab ja nenda omma maea kui ka süddant selle kalli pühha Waimo wäljawallamisse wasto wälja ehhitab, tahtis Marta omma poea Tawetiga Runo liwa augo jure miinna liwa toma. Agga temma õnnetusjeks pudus temmal se tarwilinne

liwa rendi-rahha. Et Runo üks kōwma jūdda-mega mees olli, kes kellegile ilma foppikuta mitte ühte peo-täit ei annud, sedda teadis Marta kül. Siiski mis tehha? Üks nou piddi antama. Emma ja poeg wõtsid kätte sel aial miina, kui keif jubba maggawad, ja se olli õ-aial!

Kes kül õ-aial innimesse filma tahhab petta, ei ja Jummalat mitte petta; sest temma on pühha ja näab süggawama pimmedusse sisse. Nenda ka siin. Ehk Martal kül sedda nou ei olnud, wanna ihtjad Runot omma liwa pärrast petta, siiski ep olnud temma ettemõtminne mitte õige, waid Jummalat meelt wasto. Temma tahtis eesitels liwa ärra tua, ja kui se müdud olli, siis ärra maksja. Agga kuulge mis sündis.

D olli pimme kui kot ja penikest wihma sad-das ka püsjut, kui emma ja poeg liwa augo jure minnema hakkasid. Kello kümne aiaks joudsid nad siina. Ta olli agga ni pilkane pimme, et mitte jalla täit enneje ette nähha ei woinud, mis läbbi se mollemil wägga raäke olli sedda õiget auko leida, kus liwajärg seisis; sest keif teised augud — tükki kolmat kümmed — ollid muist äreni muist wolest sadik weega täis. „Meie peame ennast ruttama,“ ütles Tawet omma emma wasto ja hüppas auko. Agga, oh hädda! Mis sündis nüüd? Liwa-auk olli ülle pole wet täis ja Taweti jalge alt waus Ma igga filma-pilk alt ärra. Korruga hüdis Tawet: „Oh emma, emma, ma waun, ma waun! Tulle appi!“

Need ollid ta wiimsed sannad, siis olli keif wait!
 — Etsiotsast ei sanud Marta lõnnagi suust
 wälja, kunnimaimaks hüdis: „Siin, mo poeg,
 hakka sest labbida warrest kinni! rutto! rutto!“
 Agga keif olli ja jähhi wait. Ta hüdis weel
 monda korda: „Tawet, mo poeg Tawet!“ Agga
 keif, keif olli wait. Müüd hakkas ta külla pole
 minnema ja waljuste karjudes appi hüüdma.
 Pea tullid ka küllarahwast süna, ajasid kartsa
 alla ja pea olli ka Tawet nende kä, agga mitte
 ellus, waid — surnud! Oh kui suur olli Marta
 hädda, kui raske se haaw temma süddamele?!
 Ja mis temma süddant weel ennam waewas,
 olli se: Sinno sü läbbi olled sa omma poea
 surma saatnud. Oh, se käis ta läbbi süddame.
 Teisel Nelli pühhi pühhal kanti Tawet surnoaeda,
 kus temma hea Meister ja paljo muud liina
 rahwast, kes tedda tundsid, saatmas ollid.

Monni nädal pärrast selle praego sündinud
 luggo järrele, olli Marta norema poea Petril
 se õnnetus, et ta koggematta ühhe maea ehi-
 tamisje jures ühhe palgi alla olli jänud ja ennast
 ni raskestest purrustanud, et ta mõnne nädali
 pärrast surri ja omma wenna Taweti ja isja
 kõrwa mahhamaeti.

Jubba mõnne aasta teed tagaasi puhkab ka
 se wanna leik „Mummo“ Ma muldas, agga
 Marta, kes pool pimme on, ellab weel ja müüb
 Hamburgi liina koe-rahwale pörranda liwa.
 Murred on tedda wisjaks teinud, et ta weel

ellab, ja ei tea mis enne surma weel peab nägema! Kui ta omma liwa-rahha on kätte sanud ja uksest wälja läinud, ütleb igga perre-emmand ehk proua: Se on se õnneto Marta Brunk, ja ohkab raskeste Jummal pole.

Temma, armsjad luggejad, olli esiteks omma meest ühhe undlikko surma läbbi kautanud, siis omma wannaemma, ja keigewimaks ka selle norema poea õnnetuma surma läbbi ma-mulda pannud. Mis ots tedda ennast otab, sedda teab se armas Jummal taewas, kelle kä keif meie ello päwad loetud on, kui liiw merre-äres!

Oh Isfand, kela õnnetust

Ja sada õiget kannatust,

Et keige hädda, kahjo sees

Meil usk ei puduks süddames.

2.

Almasjüta tüttarlaps.

Melniki linnas Bömi-maal kossis üks liderlik noor pois nimmega Ulrik ühte kullaseppa tüdurufud. Kui selle tüttarlapse wannemad sedda kuulda said, ollid naad selle wasto ja ei annud omma tütrele kogguni sedda lubba, selle jodiko ja keigepiddi liderlikko poisile miinna. Kui nüüd se noor mees näggi, et temma nou kogguni olli tühjaks tehtud, mötles ta ommas süddames sedda

Kurja nou, kuida ta sedda tüttarlast woiks ön-
netumaks tehha.

Koh, eks kurri nou olnud pea wälja mõt-
teldud? Nenda ka siin. Temma teggi sedda
walle jutto wälja, et Maria jubba monda aega
üht pahha ello olla ellanud, ja mõnne ku cest
jubba omma lapse ärratapnud, ja talli pörranda
alla ärramatnud. Se kurri walle teggi Maria
süddant hõpis kõrwaks, nenda et ta teiste tüt-
tarlaste cest kõrwale hoidis ja allati nuttis.
Et üks nisuggune jut mitte kõhtosakstele tead-
matta ei jänud, on isseenesest jubba moista.
Bealegi tunniastid Maria kurb näggo ja wait-
olleminne, et ta ennem süallune, kui ilmasüta
näitis ollewad, ja nenda sai ta nelja ku pärrast
kõhto polest wangi pantud. Mis sedda tunnis-
tust weel ennam töeks teggi, olli se, et ka töeste
üks laps talli pörranda alt ülles leiti. Nüüd
ollid Maria wabbandamisjed keik ilmaaējata,
ehk kül ta südda sest kurjast tööst ilmasüta ja
puhhas olli. Sedda pandi nüüd ühhe pingi
peale kinni, ja seddawisi wennitadi temma kehha
ja liikmed wälja, kus al ta ärraräkimatta wallo
pidi kannatama. Kui sest weel mitte kül ei
olnud, said temma sõrme otsjad tulliste tangide
wahhel lõhki piggistud. Sedda suurt wallo ei
woinud Maria mitte wälja kannatada. Ehk kül
ilmasüta, siiski sure wallo al tunniastas Maria,
et ta sedda kurja tööd olli teinud ja omma lapse
tapjaks sanud. Nüüd olli kõhhus moistetud!

Temmale sai ta jü ette loetud, et tedda kolme päwa pärrast mögaga piddi ärratappetud sama. Gulge süddamega kulis Maria omma surma nuhtlust pealt, mis kohto-sakste süddameid weel ennam fiinitas, et ta jüallune on. Agga wangi hones hakkas ta jälle ueste nutma ja süddamest Jummal pole hüüdma, et Jummal ommetegi immelikkul wisil temma puhtust lasjeks ilmsiks tulla.

Öhto enne temma hukkamist, kui ta jälle omma põlwede peal maas olli ja süddamest Jummal pole hüdis, läks wangihone üks lahti, ja siise astus üks kohtojaks selle röömsa sõnnu-mega, et Maria ilmajüta ja weel sel silmapilgul peab lahti lastud sama.

Kui Ulrik sedda olli kuulda sanud, et Maria peab ärrahukkatud sama, olli ta seltsammal öhtul teiste omma seltsimeestega trahteri peale läinud ja seal selle römo pärrast rohkeste omma pead küt nud ja teiste wasto kiitnud: et nüüd ommetegi temma nou korda läinud, ja se tüttarlaps omma tenitud palka kätte saab. Pealegi on ta weel kiitnud, et temma selle lapse leidmisse pärrast paljo teaks räkida, ogga kas üks tüttarlaps Ma peal ennam ehk wähhem on, olla temmal üks puhhas. Sepärrast tahja temma pärreri wait olla, mis läbbi kohtojaksid agga ueste pahhandud saaksid.

Et üks nisuggune kolle jut mitmele süddamed wärrisema ajas, siis ep olnud se ka mitte wägga

imme, et tedda sealt finni tabbati, ja kohto ette widi.

Kohto ees tunnistas ta nüüd omma joobnud peaga: et temma mitte ükspäinis sedda tühja jutto selle tüttarlapse peale posse wälja teinud, waid et ta püsiko makso eest haua-kaewaja läbbi üht hiljuti maetud püsijulest last on üleskaewanud, sedda ühhe tõmehhe lubbamisega, kes sel korral selle kullaseppa jures talli pörrandad on parrandanud, siina alla ärramatnud ja weel mõnda muud kurja tööd teinud. Kohto kulamisje järrele tulli ülesse, et keif seddawisi töösti olli, kui Ulrik sedda tunnistanud.

Temmale moisteti surma nuhtlust ja sai mõnne päwa pärrast liina krawis kui üks wanna koer — mahhalastud. Wadake, sedda teggi keif — wiin!!!

Kes söbrust teeb siin winaga,
 Sel kohhus tasub surmaga,
 Ehk panneb ahhelasse ka,
 Ja sadab kulda kaewama.

3.

Waene kitse-karjane ja temma aialik ön.

Üks leif naine põhja Saksamaal ellas omma wie wäikse lapsega sures waesusjes ühhes wäikesjes küllas, kus üks helde perremees tedda

omma sauna nurka forteri olli wötnud. Temma ja ta laste rided ollid wannad linnased narrud, mis nende ihho katsid, mis se waene emma siit ja sealt olli kokkoforjanud. Nende iggapäwane toidus olli weesi ja leib ja pütsut sola. Andis w'a perrEmma süggise keddo tuhliid, noh, se olli siis kui Joulo libhatük! Selle lesse wannem tüttar, umbes kahheteistkümne aastane, pididi igga päwa hommikust öhtuni perrerahwa kitsede karjas käima. Nelli noremad last käisid emmaga metsas marjul, mis naad liina wisid, kelle eest pari kümme koppikut said, et jälle leiba, sola ja kalla wöisid osta.

Agga nenda waene se wanna lesk ihholikko warrandusse polest olli, ni rikkas ja kindel olli jälle temma usk ja armastus omma armsa Dnisteggia sisse. Temma olli omma lapsepõlwes mitmed Piibli- ja Paulo-salmid pähha õppinud, mis temmale ta waesusse sees suurt troosti andsid ja temma süddant waesusse sees kui ue ram-muga finnitafid.

Leno, temma wannem tüttar, löndis üena omma emma jälgede sees. Kuida se ikka karjalaste wiis on metsas uilgatta, kahhe kiwi wahel tullist süssi püssi asjemel paukutada, ja ei tea mis muud wallatust tehha, istus Leno waggaste künka otjas, ramat peus, ehk laulis ja punnus rosi-kimpo kokko, mis emma teisel päwal liina salstele pari koppiko eest ärramüüs. Sedda rahha forjas emma Lenole leri minnemisse tar-

wis, kus temmale uus kambsol piddi ostetama. Reif küllarahwast ei hüüdnu tedda mu nimme järrele, kui: „Se wagga fitse-karjane.“

Ühhel päwal, kui Reno jälle omma fitsest hoidis ja isje maan-te prawikalda äres istus, tulli üks rikkas herra sedda teed ratja sõites, jähhi temma kohta seisma ja küsis: „Kas se te lähhab siit Northausna liina?“ „Ja, lähhab,“ wastas Reno allandlikult ja toufis üllesse. Herra pistis ka tasko, wöttis sealt ühhe perlidest rahhakotti wälja ja andis Renule ühhe wäikesse hõbberahha nende sõnadega: „Säh, sulle, armas laps, osta ommale liina paggari läest saia, kui ta teie küllaste tulleb.“

Reno tahtis tännada, agga jubba olli se rikkas herra temma filmade eest ärrakaddunud, nenda et ta muud omma ees ei näinud, kui maante tolmo, mis kui üks suur suitsopilw wasto taewast üllesläks ja jälle mahhalanges.

Reno tahtis ümberpöörda ja omma sarwekandjate jure taggast minna, kui ta n'a umbes arwata wieteistkümnne sammo peal üht punnase liige-nahhast neljanurgelist kotti näggi, mis igga piddi jalg pitk olli. Ta jooksis kohhe siina, wöttis tedda üllesse ja hakkas keigest rammust selle hea herra järrele jooksuma. Kui ta jubba ni liggi olli jõudnud, et tedda nähha wõis, hakkas ta keigest hingest ni kaua hüüdma, et se herra temma heält kulis, ja omma hobbust finni piddas. Rangeste löötjutades jähhi Reno seis-

ma ja andis selle leitud nahk-kotti temma kätte. Se herra olli römo pärrast kui ärrachmatanud, sest selle nahk-kotti sees olli ennam kui 10 tuhat rubla pabberi rahha!

Ta küsis nüüd ja pärris keif järrele, kes ja kus Leno wannemad piddid ollema, kas temmal weel eddesi ehk wende on ja kas ta ei tahaks mitte liinna ellama tulla. Leno räkis keif sõnna sõnnalt ni allandlikkult ja tõeste omma emma, ennese ja ka öddede ja wendade luggo ülleste, mis üle selle helde ja rikka herra jüdda nenda ligutud sai, et ta temmale kolm taaldert leidist andis, ja tedda teisel päwal Northausna liinna tulla käskis, kus ta temma cest weel ennam murretseda lubbas. Mis suurto römo nüüd Leno jüdda sees tundis, ehk kui rutto ta omma farja jure ja sealt emma jure jooksis, sedda wöite, armsad lugaejad, isse jubba armata!

Oh, kui suur olli selle waeje emma rööm, kes ellades ni rikkas ep olle olnud, ja nüüd ühhe forraga ni rikkaks olli sanud! Ta ei teadnudki römo pärrast, kuidas ta Jummalat selle sure armo cest piddi tännama.

Teisel hommikul panni Leno emma temma püesjufest ilbud kokko, andis Jummalaga jättes omma armja tütrele suud, ja satis tedda Northausna liinna.

Kui Leno selle helde süddamega herra jure tuppa astus, wöttis ta temma käest finni, wius tedda mitme uhke toade seest läbbi omma proua

jure ja ütles temma wasto: „Siin, minno armas abbikasa, toon ma sulle ühhe ue tütre meie õnša Mali asjemele.“

Se nende õnnis tüttar, kedda naad mõnne ku eest ma-mulda ollid pannud, olli enne surremist omma emma wasto üttelnud: „Emma, kui ma omma armsa Jesuse jures ollen, tahhan ma tedda palluda, et ta sulle jälle üht' nijuggust waggat tüttart juhataks; agga ütle pappale, et ta mitte ennam ni paljo ei wanno, egga omma Õnnisteggiad, kes ka temma pattude pärast on riisti jurma piddanud kannatama, ei kurwastaks!“

Sest päwast jähhi Leno üsna selle herra maeasse ja peeti kui omma last. Agga ta piddi siin ka paljo wälja kannatama; — sest se perre-emmand, üks kurri ja tige kasike, kellel ennesel ellades last ep olnud, ja kes Jummalä sönnast mitte ni paljo kui lehm pühhapäwast ei teadnud, pinas ja waewas Lenud temma waggadusse pärast wägga hirmus. Mitte ükspäiniis tuffustamišed ja kõrwa-löpsud ep olnud temma iggapäwased lahked sönnad, waid ta laskis, kui jaksad koddust ärra ollid, tedda ridest paljaks wötta ja siis pekšis ta temma selga pea umb werrišeks. Se ussi-süddamega naesterahwas tahtis pekšmišse läbbi omma kurjussele lahbutust tehha ja ei jänud ial enne rahhule, kui Leno selga möda werre ojad jookšid.

Ühhel päwal, kui ta Lenud jälle nenda umb

werriseks olli peksnud, läks ta omma magga-
miehe kambri, heitis omma põlvede peale mahha,
ja hakkas ni süddamest palluma, et temma kasso-
issa, kes teises kambri kirjutas, wiimse kui
sõnna wõis kuulda.

Kui Leno omma lapselikko palwet olli lõp-
petanud, astus temma kasso-issa ta jure tuppja
ja tahtis omma kasswatikko ümber laela hakkata,
agga sel filmapilgul astus ta paar sammot tag-
gasi, kui ta tedda ni umb werrise näggi ollewad.

„Kes on sind ni urmbseks peksnud?“ olli
temma eesminne küsminne.

„Oh, armas papp,“ hakkas Leno palluma,
„äge trahwige perre-emmaandad mitte sellepärrast;
sest minna ollen jubba Dnnisteggjad pallunud,
et ta temmale andeks annaks ja tedda õnsaks
teeks. Ja ussun ka tõeste, et ta temmale saab
andeks andma ja tedda õnsaks teeb.“

Need sõnnad käisid kui üks lõue nool Leno
kasso-issa läbbi süddame, nenda et ta südda sest
aiast üsna rahhotumaks läks ja issegi ei teadnud,
mis se pididi tähhendama. Mõnda korda ärkas
ta omma unne wodi pealt üllesse ju ütles isse-
enneses: „Sinna kallid Jummal, sestinnane laps
on omma Dnnisteggia sees ni rõmus ja õnnis,
miskpärrast pean minna ni rahhuto ja ilma
õnnistuseta ollema?“ Ükskord, kui ta jälle
Lenoga üksi toas olli, küsis ta temma käest:
„Armas laps, sinna pallusid wimati meie perre-
naise eest, kes sulle ni palju waewa ja wallo

on teinud, ütles mulle, pallud sa omma Dniis-
teggiaid ka omma kasso-isa ja emma eesi?

„Oh, enam kui ükskord püüas,“ vastas
Leno omma kasso-isa otja watades.

„Teet sa sedda tõeste, Leno?“ küsis jälle
kasso-isa.

„Miks ma ei peaks sedda siis teggema?
Teie mollemad olete jo ni lahked mo wasto ja
teete mulle igga päwa ni palju head. Ja ma
loda ka tõeste, et ka teie, minno armas kasso-
isa, minno eest pallute, et ma ikka üks sõnna-
kulelik ja wagga laps woiksin jada? Ma tean,
kasso-emma teeb sedda ka!“ olli Leno kostus.

„Sinna olled üks õnnelik ja õnnis laps,“
ütles see kaupmees Leno ümber koela hakkates,
ja süred weisjarad jooksid tammal möda palgid
mahha. Wimaks ütles ta weel: „Dummala hea
waim sago sinno peal hingama ja tehko ka mind
sinno sarnatseks, armas laps! Ürra jätta ka
mitte järrele minno eest palwet teggemast.“

Se lõpmatta hassastus, kes tahhab, et igga
hing tõe tundmisele peab sama, tahtis selle
nore tüttarlapse läbbi selle kaupmehe süddant
lasta walgustada, et ka temma omma pattust
süddant widdi ärratundma, ja armo ja pattude
andeksandmist hakkama ennesele noudma.

Ta läks frejutuse kambri, langes seal eesti-
mest korda omma Dniisteggia jalge ette, kedda
ta ni mitto ja mitto aastat omma pattuse
elluga olli kurwaстанud, mahha ja ütles: „Se

laps passub omma waenlaste eest, ja minna polle weel ühte kordagi isseennese egga temma eest passunud!" Temma südda hakkas ta sees sulama, ja se hallastaja Dnisteggia kulis üllewelt temma palwet, nenda et ta kinnitud ja ueste sündinud üllestoufis ja omma kuntori peale läks.

Temma proua, kes keif need sõnnad ukse tagga olli kuulnud, ütles kāsfi taewa pole üllestõstes: "Minna tännan sind, minno kallis Dnisteggia, et sa omma ümmardaja palwet ommetegi üksford olled kuulda wõtnud, ja ka minno armsa abbikasa waimo silmad lahti teinud. Sulle olgo au ja kitust iggawesest otsast iggaweste, sinna wäggewatte Jehowa! Amen."

"Oh anna süddant minnule,
Ma annan taewast sinnule!"

4.

Hallastus tassub hallastust, ehk ristiusso ja türginsolinne.

Monne aasta eest — nenda rägib üks armas õppetaja — jättis üks noor ja rikkas mees Senua linnast omma isja-maad mahha ja tahtis mitmed kuulsad Italia-ma linnad läbbi reisida.

Piworna linnas jäbhi ta monneks aiaks asjet, et sealt asjo, mis tähhelepannemisje wäärt

ollid, nähha saaks. Agga ükski asfi ei ligutanud temma süddant ni wägga, kui üks jalf Neegri-orjast, kes ühhel päwal temma wasto tullid. Memmad ollid keif ühhe rihma külges finni, ja igga mees kandis üht' raud-wörro, mis seestpoolt punnase kallewiga woderatud olli, omma faela ümber. Mendasammoti kandsid nemmad ülle põlwe fa ühhe raud-wörro, kus küljest üks rihm ühhe teise orja jalla külge olli finnitud.

Se keif läks selle nore Zenua-mehhe süddame liggi, et tal halle meel peale tuli, ja ta finkis nende õnnetumatele iggaühhele monned wäikesjed hõbbe-rahkad.

Monne päwa pärrast näggi ta, et üks neist õnnetumatest temma afna kohta seisma jähhi, kui olleks ta ennast tahtnud wäljapuhhata, ja siina mahha istus.

Temma õhkaminne, temma näggo ja need nuttopisjarad, mis temmal möda pallefid mahha weresid, tunnistasid keif, et temma ennam üht' suur-t-suggo kui allamat seltsi rahwa seast olli.

Meie noor Zenua-mees laekis tedda omma tuppä kutsuda, finkis temmale ühhe kuld-penningi ja küssis: kuidä temma selle orja-põlwe siise olli sattunud?

Se Türgi-mees hakkas nüüd räkima, mil kombel temma omma orja-perremehhe kätte olli langenud, pealegi et temma wägga rikkas olnud ja et temmal praego weel proua ja wiis last koddõ on.

"Räfige omma ello-luggo mulle liggemalt ärra!" pallus nüüd se noor Jenua-mees.

Nüüd puhkes ta südda korraga lahti, ja wessiste filmadega hakkas ta omma ello-luggo räkima: "Minna ollen Smürna liinast üks rikkas kaupmees, kessel omma nellikümmend pärrisorja on ja omma kauplemist wägga sureste ajasin. Pöle aasta eest sain ma omma isja käest kirja, et ta surma peal haige pididi ollema. Ilma wibimatta läksin ma teele, ja juhtusin ühhe salga orja-kauplejatte kätte, kes mind kinni wötsid ja mind Tiworna liinna wiisid, kus üks ristiusso orja-kaupmees mind ostis ja kes mind igga päwa keige wiist peal pinab ja waewab." Nende wiimise sõnnade jures tullid ued pišjarad temma filma, nenda et ta selle nore Jenua-mehhe ette põlweli mahha langes ja ommad käed kaela tahha pannes waljuste hüdise: "Alla! kule ja peasta mind!" (Alla on Türgi-kele Summal.)

Kui ta omma ello-luggo olli räkinnud, kinkis se Jenua-mees temmale kolm kuld-tuffatid, ja sowis temmale, et Summal tedda pea temma raskest orja-põlwest wöttaks lahti peastada.

Agga kuulge immet! — Häddašte olli se Türgi-orri ärraläinud, kui Jenua-mees ennast ride panni ja selle ristiusso kaupmehhe jure läks, temma lahtiostmise pärrast räkima.

Agga se ristiusso kaupmees ehk orja-perre-mees olli üks wägga hallastamatta ja kõwwa süddamega mees, kes lahtiostmisest kaua aega

ühtegi kuulda ei võtnud. Kõua pididi se noor Jenua-meess tedda palluma, kunnii ta pooldeist wihhaga hüdis: „Kaks sadda kuld-tuffatid, ja siis on temma teie kää!“

Ilma sõnna lausumatta lugges se noor Jenua-meess need 200 kuld-tuffatid wälja, wöttis selle kirja orja-perremehhe käest wasto, ja läks nüüd isse wälja peale, kus need pärrisorjad tööll olland, temmale neid römosannumid kulutama: et ta tännaseft päwast omma orja-pölwest pri on.

Oh sedda ärraräkimatta römo, mis se waene — ja nüüd ühheforraga lahtipeastetud loom ommas süddames tundis. Ennam kui kümme kord andis ta omma heateggia jalgadele suud, ja töutas Alla ja Muuhamedi jures, et, ni pea kui Alla tedda koddoo aitab, ta silmapilk sedda rahha kümme wörra, kas Siworna ehk Jenua liinna temma kätte tahhab jata.

„Ei mitte,“ wastas se noor Jenua-meess, „minna ollen sedda ilma taggasi tässumatta teinud, ja ei tahha teie käest muud kättetaßsumist, kui sedda, et kui teie üksford ühte ristiusso pärrisorja näete, kes ehk ühhe nisammasugguse õnnetusse siisse on sattunud, kui teie, siis möttelge temma peale, ja tulletage omma mele, mis teile ennesele juhtus, ja tehke temmale sedda, mis minna teile praego ollen teinud.“

Se lahtioõstetud Türgi-meess töutas mitmesugguste wannetega omma sõnna piddada, ja reisis — omma heateggiale head õnne ja ello

sowides — monne päwa pärrast Livorna linnast
 ärra. Ka se Zenua mees reisis Livornast ärra,
 kus ta mitmed — monned piisemad, monned
 suremad kohhad — läbbireisis, kumii ta Bene-
 diko liina tulli. Seal olli temma isjal, üks
 wanna tuttaw söbber, kedda ta pitka aja tagga
 jälle nähha sai. Temma mötte olli agga mon-
 neks päwaks siina jada, mis ka töeste olleks
 sündinud, kui mitte selle kaupmehhe wenna-tüttar,
 üks 19 aastane wägga illusa ja priiske näoga
 naisterahwas, temma jüddant armastusjega pole-
 leks täitnud. Temma olli ühhe rikka kaupmehhe
 laps Malta sare pealt, kedda isja monne ku-
 eest Benediko liina omma wenna jure olli jäte-
 nud. Et se armastus mollematte wahhel üks
 tössine olli, sedda teadis nüüd se tüttarlapse
 onno ka, ja ei telanud sepärrast mitte omma
 wenna-last selle nore Zenua-mehhele lubbamast,
 kui agga lapse isja ka ses nous peaks ollema?
 Ka selle nore Zenua-mehhe isjal ei olnud
 ühtid selle wasto. Sepärrast olli temma nou-
 omma armsa prudiga Malta sare peale reisida,
 ja sealt wannematto käest ka lubba küsida, et
 ühtlase seal ommad pulmad woiks piddada.
 Monne päwa pärrast olli se laew walmis,
 mis neid Malta sare peale piddi wima, ja teif
 kolm aetustid siise. Tuul olli hea, ja jubha
 waistis Malta saar nende silmi, kui korraga üks
 Dürgi merre röwel nende peale purjutas, neid
 kinni wöttis ja Smürna liina wiis, kus orja-

põlwo neid otis? Smürna linna tülles aeti keif orja-turrule, kus neid piddi mütud jama. Mis nende kolme õnnetumade süddamed sees ütlesid, kes püsks aia eest weel ni õnnelikud ja rõõmsad ollid, ei jona minno julg mitte sia ülespanna.

Hulk Türgi kaupmehhi tullid neid õnnetumaid watama, ja keige eesimeseseks osteti se noor ja illus tüttarlaps ja weti ärra. Keif sedda piddi se noor Genua-mees pealt watama, ja ei julgenud mitte ühte sõnnafest lausuda; waid rahhulikko süddamega otama, mis eddespiddi peaks sündima. Bealegi olli se orja-ostja isse üks noor mees, kes sedda noort tüttarlast ostis. Mis piddi selle nore Genua-mehhe südda sees ütlemä, kui ta omma silmadega näggi, et temma pruut nijugguste üleannetumate kätte jähhi, ja wäggise ärrawiakie? Oh, temma tahtis ommas ahhastusjes jubba meelt ärraheita. Müüd ästus üks wannalik Türgi-mees temma ette, watas tedda eest ja tagga, ja tahtis temma pead ülestösta, et nähha saaks, kas ka hambad keif terwed on; agga sel filmapilgud ollid mollemad teine teise ümber kaela ja nutsid rõmpisjaraid.

Oh sedda rõmo! se orja-ostja tunneb omma heateggiad ärra, ja peastab tedda sestjammast orjapõlwest lahti, mis sees ta isse pari ku eest olli olnud. Ta wiskas ennast omma heateggia jalge ette mahha ja hüdis: „Keif mis minno on, peab tännafest päwast teie pärralt ollema,

ja ma isse tahhan hea melega teie pärrisorjaks jada; sest üht nijuggust hea süddamega ristiinnimest, kui teie ollete, ei polle Ma pealt enam leida. Tulge minno kasa ja jäge mo perremehheks, ja minna teie orjaks, nenda kui ma Livorna liinas ollin."

Keif Türgid, kes sedda näggid, ei teadnud, mis se pididi tähhendama.

"Prius ja ello, mollemad ei olle mulle ühtid, kui ma omma armast pruti mitte taggast ei sa, kedda praego ühhest norest Türgist ärrawidi!" Silmapilk kulas se wanna Türgi-mees teiste käest järrele, kes sedda noort tüttarlast olli ostnud, ja ommaks jureks römüks jai ta kuulda, et se temma omma poeg olli olnud. Ta tulli röömsama süddamega taggast, kui ta olli läinud, ja ütles selle Jenua-mehhele: "Ka teie pruut on tännajest päwast pri, ja selle wanna kaupmehhega leiame nou." Nüüd maksis ta keif sedda nende priusse tarwilist rahha wälja, wiis mollemad omma poea jure, kus se noor Jenua-mees ommaks ärraräkimatta jureks römüks omma armsad pruti ees leidis. Ühheks nädalaks jähhid keif kolm selle Türgi orja-kaupmehhe jure, ja siis wöttis üks laew, mis Malta sare peale läks, neid omma peale, ja keif te läks önnega eddast. Mis suurt römo se Malta sare kaupmees ommas süddames tundis, kui ta omma ainust tüttart, kedda ta ammo foddund armas, jälle näggi, sedda tundko iggäüks isseennese süd-

dames ärra, ja andko sure Jummalale tänno,
kes keif ni heaste on forda saatnud!

Kes liggemissele siin wöttab head tehha,
Kül se saab ütsford jälle temmast head nähha;
Eest meie ei woi ial sedda teada,
Mil wiil temma meid wöib häddast peasta.

5.

**Waene Maria ja temma kits, ehk
„Diavolo maledetto“.**

Maria, üks waene, agga siiski õnnelik tüttar-
laps, ellas omma kassoemina jures, kes tedda,
kui ta weel kätli-padajade sees maggas, ennesele
kaswatikkuks olli wötnud.

Ühhest best ehk wennast ei teadnud Maria
ka ühtegid, sest et temma se ainus laps ommast
wannematteft olli. Suggulaestest ei teadnud
temma ammogi ühtid, sest et temma wannemad
jubba monni aasta enne temma sündimist süna
küllasse ollid ellama tulnud. Nided, mis em-
mast järrele jänud, ollid matmisse fullo eest ärra-
müdüd, ja nenda ep olnud ühtegid ennam, mis
se waene Maria ommaks olleks woinud nimme-
tada. Se lest naene, kes Mariat ennesele kas-
watikkuks olli wötnud, olli isse waene. Temmal
ei olnud ödde egga wenda, meest egga last,
muud kui üks wäikenne omike, kes ennam ühhe

koera-talli kui sauna urtsiko modo wälja näggi. Üks wanna emma-fits ja sokko-tal, need ollid feif temma warrandus, kes ennamiste hommitust öhtuni ifka mäkkerdasid, sest et nende ninna-essine wägga kassin olli. Nenda olli Maria ja selle wannakesse iggapawane toidus kitse piim ja jämme leib. Olli Summal küllarahwast rohkeste kartohwlidega önnistanud, siis ei jätnud nemmad wannakesst ialgi ilma. Nenda kaswis Maria pawast pawani ifka suremaks ja priiskemaks, funni ta fahheteistkümnne aastaseks sai.

Metjast talweks raggo forjata, küllarahwale munne, woid ja pima liina müa wia. — mis eest igga auus perrenaine ifka temma waewa aujaste ärrataesjus, — se olli nüüd Maria iggapawane ammet. Et ta üks tru tüttarlaps olli, kes wimase koppiko peale, mis ta omma püsjufesse kauba eest sai, kätte andis, sedda teadsid feif külla perre- ja wabbad naised ärra.

Ühbel suisel öhtul keris Maria kui ifka omma kitsoga, kes allati temma seltsimees olli, liinast koeo pole. Täanna olli ta püsjut kauemaks kui muido liina jänud; sest üks ja teine ollid tedda pallunud püsjut sola, niti, leiba ja küünlad kaja tua, mis temma koeo minnikut ollid pitkendanud. Et se koorm mitte just raske temmale kanda ei olnud, siiski pididi ta ifka te peal wahhe wahhel tedda seljast mahhawõtma ja wälja puhkama, mis läbbi aeg ifka hiljemaks ja öhto pimmedamaks läks.

Kui ta jälle omma korwi olli mahhapannud ja ühhe mäe seljandikko al fiwwi peale istus, näggi ta ennese kohhal üht mürrištamišse pilwet tulleswad. Ühhes mäggišes maas en mürrištamišsega hopis teine ašši kui meil. Touseb seal üks nišuggune must pilw üllesse, fiš on ka sel filmapilgul wälgo löminne ja kange mürrištaminne, mis kümme korda wäljem on kui meie maal, kã. Seal ei olle innimešsel mitte ühte poolt tundigi aega wihma eest ennast ärraruttata. Keš wäljas on, se peab ta ette jäma! Sedda leiš teadiš Maria ärra, ja et need framid temma korwi sees märga kartšid, piddi ta warmalt ennesele ühte warjo paika otšima, kuš ta ni kaua ilma murreta woiks jäda, funni se mürrištamišse pilw jälle saab mödaläinud.

Ommaxš jures önneks leidiš ta ennese lähedal ühhe wäikesse kaljo-kopa, mis juur kül olli, et temma ja ta kits šisse mahhušid. Üks rohhelisse sammaldest pehme ašše täitiš kopa ühte nurka, ja teišeš ollid monned kuiwad männa ja laddaka oksad kantud, mis külmasel aial reiššjaid šoendawad.

Sai ta omma korwi seljast mahha pannud ja ennast selle rohhelisse sambla peale heitnud, fiš olli ka jubba wälgo löminne ja kange mürrištaminne lahti, nenda kui olleš taewas tahtnud lõhkeda. Ša wihma hakkas šaddama, kui we-uppotušse aial.

Ommaxš tekäimiešest wäššinud, olli Maria

pea omma pehme aaseme peale maggama jäänud ja ärrauinunud. Kui kaua ta magganud, ei teadnud temma mitte. Agga hea tüf aega olli ikka möda läinud; sest wihma saddo ja mürris-tamiäse aasemel paistis selge ku-walge männa ja kuse ladwade wahhelt kopa august siäse. „Oh minno Jummal,“ ütles ta kääsi kofko pan-nes, „mis ütles minno kääso-emma koddoo, et ma ni kauakä ollen ärrajäänud?“ Jubba tahtis ta omma korwi öska peale wötta ja minnema hakkata, kui ta korraga kopa ees kui kahhe mehhe rabbelemist kulis, kes raskeste ähtisid! Ta jähhi püsti seisma, ja nüüd kulis ta selgeste need sõnnad: „Jätta mind ellusä, ja wötta ennem keif, mis minno ümber on, minna ei kela sedda sinnule andmast.“ pallus üks heäl.

Agga se mees, kelle wasto need sõnnad ööldi, ei pannud sedda palwet mikski, waid wiiskas tedda täis wiha wasto maad! Keif sedda olli Maria omma filmadega pealt näinud, ja tahtis jubba kopa nurgast üht kiwwi peusse wötta, kui korraga wanna emma-kits omma kowwera sarwede ja walge kääsufaga wäljakargas, otse selle mehhe selga, kes teise mehhe peal olli, ja nüüd omma sarwedega temma selja wasto pau-gutas. Ka Maria olli wäljatulnud ja taggast kiwwiga selle mõrtjuka wasto pead wisjanud, agga isä ilma näggematta omma kopa taggast-läinud.

Kui se muäta näoga mees ennast ollid üm-

berpöörnud, ja üht' sarwelist ennese selgas näggi, kes ikka weel omma sarwetega temma selga pöörutas, toufis ta häkkiste teise pealt üllesse, ja omma sure hirmo sees hüdis ta neid sõnno: „Diavolo maledetto!“ Sest ta ei woinud muud arvata, kui et wanna sarwelinne isse temma kurja tööd kelamas olli. Nende sõnadega panni ta jooksuma, ja nattukesse aia pärrast olli keif jälle wait! Seal seisis nüüd Maria keif metsa sees, kus mitte ellawad mitme wersta peal kuulda egga nähha ei olnud. Ta astus monni sam kopast wälja, ja näggi ommaks sureks hirmuks üht meesterahwast penikeses saksa ridis rohho peal pitkali maas. Riggimale astudes näggi ta nüüd ku-walges, et selle mehhe filmnäggo ja käed umb werried, ja ilma hinge öhhuta olli. Weel püsjut aega kulas Maria, kas ta hinge peaks tömbama, agga ta olli ja jähhi surnud! Ta katsus nüüd sedda surnud kehha kopa kanda, agga temma ram olli wägga nödder selle tarwis. Sepärrast piddi ta tedda siina mahha jätma, ja ni rutto kui wois omma küllarahwale teatama. Kui wägga ehmatanud ollid keif küllarahwas, kui naad kuulda said, mis Maria omma filmadega metsas olli näinud, ja kui weel teisel hommikul sedda surnud kehha sealt kopa cest maast leidfid, kelle kael olli läbbileigatud ja rided löhki pärristud. Rohho läbbi leiti selle tundmata surno taskust üks suur hulk pabberi-rahha, agga kes ehk kust poolt ta olli, se jähhi ja jähhi

Kohutule teadmata. Ka sedda mõrtsukat ei sanud
kohhus kätte; — nenda et monne aasta väärast
se kurri tõ rahva suust kui unustud näitis
ollemad; sest ükski ei rāfinud enam sest asjast
sõnnakest. Need mõera kele sõnnad, mis Maria
olli kuulnud, andsid sedda tunnistust, et se mõrt-
sukas mitte üks liggidalt, vaid kaugelt maalt
mees piddi ollema. Se külla, kus Maria om-
ma wanna kāsjo-emmaga ellās, olli rendi peal;
ehk kül se rent selle sauna ja oue-ma eest mitte
suur ei olnud, siiski piddi ta ifka korjatud sama,
mis wannakesel tenida mitte wägga kerge ei
olnud. Nüüd tulli temmale se õnnetus, et se
wanna rentnik, kelle käes mõis ja külla rendi
peal ollid, ommad käppad olli pea alla pannud,
ja se uus rentnik, üks wägga kurri ja ilma
hallastamatta mees, ei jätnud kellelegi poolt kop-
pikust mahha, egga kannatanud mitte ühte päwa
kauem, kui seatud päwani. Kes maksja ei joud-
nud, sellele tehti ilma armuta oksjon ja müdi
ärra, mis maeas olli.

Nüüd tulli ka Maria kāsjo-emma rendi-
maksemise päaw kätte, et ta mõisa piddi minne-
ma ja sedda rahha kätte wima. Pool rahha
olli kül kä, agga kust teist poolt wotta? Ber-
remehhed, kes isse waesed ollid, ei wöinud tedda
selle nappilise aiaga ka mitte aidata, ehk naad
sedda enne kül monda korda ollid teinud. Ta
wöttis nouks Mariat selle pole rendi-rahhaga
mõisa sata, ja tedda palluda, ommetegi ni kauaks

fui suini selle teise polega kannatada; nenda
fui se wanna rentnik sedda olli teinud. Agga
seal ollid keik palwed ilmaasjata, ja Maria piddi
kurwa süddamega ja wesiöste filmadega omma
emmale sedda käsko wima, et keik temma pallu-
missed selle kowwa süddamega rentniko wasto
tühhiäed on olnud.

Se seatud pääw joudis kätte, kus iggaühhele,
kes maksa ei joudnud, möisa polest oksjon widdi
tehtama.

Jubba kuuldi, et rentniko tallitaja ja kohto-
mehhega möisast küllas on. Monnel wöeti leh-
mad, monnel jälle lambad möisa, ja kes wasto
hakkas, pandi puri. Nüüd tulli se werre-immeja
ka Maria kasso-emma sauna, kes ehmatusse pär-
rast pool haige wodiä maas olli. Tuppa astu-
des watis ta keik sauna nurgad ringi ja ei leid-
nud muud, kui üsna waesust. Maria tulli selle
pole rendi-rahhaga temma ette, ja pallus omme-
tegi kaks kuud agga weel odata; agga se tigge
rentnik lükkas tedda jallaga ennese jurest ärra,
pöris ennast kasso-emma wodi ette ja hüdis täis
wihha: „No, wanna nöid, tehke rutto omma
renti mulle wäljamaksa; sest mul on püsüt
aega; — ehk muido lasjen ma selle wanna
woditükki teie selja alt ärrawötta, kus ma wist
ennam leian kui mul tarwis on.“ Ta tahtis
weel middagi ütelda, agga sel filmapilgul käis
sauna ukse, mis toast roialtjele läks, lahti, ja
enne weel, kui ta olleks ennast janud ümber-

wadata, fargas wanna emmakits jure waardiga temma selga ja andis omma sarwedega ühhe nisugguse hobi, et rentnik jellili sauna kiwmi pörranda peale mahhakukkus ja waljo ja täie joga hüdis: „Diavolo maledetto! se on sesamma, kes mind seal nisamma ehmataš.“ Nende sõnnadega fargas ta maast ülesse ja kui tuul sauna uksest wälja. Tallitaja ja kohto-mehhed, kes keif jedda asja ollid tähhele pannud, ei teadnud esiotja, mis se pididi tähhendama. Agga kui Maria hüüdma hakkas: „Mörtjufas, tappa, wõtke finni!!!“ — ja isse jubba ees oue jooksis, siis näggid naad esiteks, et rentnik jubba kangel möda maanteed — mitte möisa, waid kogguni metja pole jooksis. Selle kärä peale ollid mitmed perremehhed wäljatulnud, ja kui nad tallitajad ja kohtomehhi rentniko järrel näggid jookswad, siis pannid ka nemmad leifama, et tedda kätte saaks. Kui rentnik näggi, et jooksinne eunam ei aitnud, wöttis ta maast kiwma ja katsus sel kombel omma taggaajajaid ennesest ärrapelletada; agga ka se ei piddand temmal korda minnema, waid tabbati mehkife finni ja widi liina kohto. Seal tunnistas ta omma kurja tööd ülesse: et ta kolme aasta eest ühte kaupmeest seal külla lähedal metjas on ärratapnud ja temma taskud tahtnud tühhendada, agga ühe kurja sarwelisse ellajast sanud ärrapelletud. Keif need sõnnad kui ka se „Diavolo maledetto“ läksid Maria tunnistusjega ühte,

nenda et koftus temmale temma surma sū ette loeti, ja mõnne päwa pärrast liinna wärrawa tagga hulga rahwa silma ees — ülespodi. Sedda selle surno taskust leitud rahha jautadi kolme jausse. Üks jaggo pandi liinna waestele laeka, teine jautati selle küllarahwa kätte, ja kolmas jaggo kinkis kofhus Mariale temma ja temma kitse immelikko ülestunnistusje eest.

„Oh ärra olle meletu, Et mötled, — loom, mis keletu, Ei jouaks sinno kurja tööd Siin Ma peal ülestunnista, Ehk et se ei peaks toufema; Waid mötle ikka selle peal, Kus olled, on ka Jummal teal!

6.

Temandi kiwvi.

Wellikümmend aastad teed taggasi, se olli n'a wasto süggist, — lopputas üks wanna ellatand naisterahwas Brasilia-maal Baggagemmi jões omma sakste peeso. Temma olli pärrisorri ühhe waeše rentniko jures, kes sealsammas jõe äres ellas ja ommad wäikesjed põllomaad, mis temma käes ollid, omma kahhe tütre ja selle ellatand naisterahwaga harris. Omma naist ja kahhe poega olli ta jubba monne aasta eest mulla alla pannud, ja ellas nüüd päwast päwani, kuidas Jummal temma wilja põldusst õnnistas. Kui rutto Jummal neid,

tedda temma armastab, waesusse seest immelikkul
wisil woib jure rikkusse sisse sata, sedda näitab
meile se immelik ön ühhe naišterahwa läbbi.

Se wanna ja ellatand Neegri-naišterahwas
olli keige se päwa jõe juus omma perremehhe
peššo loyputanud ja ruttas nüüd enne päwa
loja minnemist omma tööd lõppetada. Agga
sedda ennam ta ruttas, sedda ruttem weres päike,
ja pea olli jubba pimme kätte joudnud. Kui
ta just sedda wimast tükki olli wäljaloyputanud
ja jõe-palda äre rohho peale panni, näggi ta
ennese kõrwas liwa peal ühte hiilgawad tükki.
Eššiotja ehmatas ta kül ärra, sest ta arwas
ühhe merreloma ollewad, mis tihti jõkke tullewad
ja omma terrawa nöelaga innimesši ja lojuššid
nöelawad. Agga kui ta näggi, et se hiilgaw
tükk omma paiga peal wagga seišš ja ennast
mitte ei ligutanud, läks ta liggimale tedda wa-
tama. Seal näggi ta, et se hiilgaw ašši, mis
ülle ta eššiotša ni wagga olli ehmatanud, muud
ei polnud, kui üks klasi modi kiwwi kešš liwa
jees. Ta wöttiš tedda ülles, pühkiš puhtaks ja
taslo pannes ütles ta isseenneses: „Olgo om-
metegi ašjašš koddo wia.“ Wöttiš omma loy-
putud peššo ja hakkas koeo pole ruttama.

Eššiotja ei räkinud ta sest ašjast omma per-
remehhele jonnakeššli; sest ta kartiš, et tedda
peaks wäljanaerdama. Agga pärrast sedda, kui
öhtosjөөf jubba mödas olli, wöttiš ta tedda tas-
kust wälja ja panni toa nurka rioli peale, ilma

et fegi jedda tähhele olleks pannud. Häddaste olli ta tedda siina pannud, kui häkliste keit se tubba sest numast kui walgustud sai, ja temma perremees ja kaks tütreid ehmatusse pärrast ei teadnud, mis se piddi tähhendamä. Müüd wast hakkas wannake ommast leidisest räkima, et ta jedda immelikko klasi modi kiwwi jõe-kaldal liwa sees olli näinud ja koeo tulles üleswötnud ja omma tasko pannud.

Jubba ammo olli se perremees kuulnud, et ennemüiste Baggagemmi jöest kulla-liwa ja temandi kiwwa on leitud. Sepärrast ei woinud ta jedda ka mitte wägga immeks panna, et se-sinnane klasi modi kiwwi üls nišuggune wois olla.

Tööst kül, et monnel aial enam fegi selle jõe seest kulla-liwa ja temandi kiwwa polnud leidnud, siiski wois seal ikka monni nišuggune kallis kiwwi weel sees olla, mis jöggi mitte polnud wäljauhhanud.

Sure eddasi ja taggasiarwamiisse ja mötlemisse järrele sai neljakesti se nou peetud, mitte ühhegi innimessele sest üks sönna lausuda.

Bühhapäwa hommikul panni wanna perremees ommad kähko-rided selga, wöttis selle kiwwi kasa ja läks Minasse liina ühhe tuttawa kullaseppale tedda näitama. Kullasep, kes ellades üht ni suurt temandi-kiwwi omma filmaga polnud näinud, ütles, kui ta tedda sai läbbiwadand: „Temandi-kiwwi ei woi ta mitte olla, sest se on ta liig suur. Agga minno arwates on ta

üks neist kiwwidest, mis suurtsuggo naišterah-
wast omma rinna-sõlgede ja sõrmuste peal kand-
wad, ja mitte ennam kui monned Biastrid wäärt.
Kurwa näo ja raske süddamega tahtis wanna
perremees kullaseppa toast wäljatulla, sest et ta
sedda pitka teed ilmaasjata olli käinud, kui üks
Juut tuppä astus, kes sedda flasi-modi kiwwi
penemaste järrele watis, ja temma kõwadust
katsus, kunni ta wimalis hüdis: „Tuhhat Biastrid!
kule wannake!“

Ripaljo rahha ei polnud wanna perremees
elladeski näinud, weel wähhem et üks üht ni
suurt hulka temmale olleks pakkunud; sest üks
Biašter on meie rahha järrel just 1 rubla hõb-
bedat. Jubba olli tal nou sedda kiwwi selle
hinna eest ärraanda, kui se mõtte häkkiste tem-
ma mele tulli: kui ta mulle jubba tuhhat Biastrid
pakkub, siis ei woi se mitte üks mu kiwwi
olla, kui selge temand-kiwwi, mis wist ennam
wäärt on. Sepärrast ei tahha ma tedda mitte
weel ärraanda. Ta wöttis nüüd se kiwwi jälle
Judi peust ärra ja ütles: „Kannatage monni
pääw, kunni ma koddõ saan nou küssinud, siis
tahhan tedda teile warši müä. Ja sellega pöris
wanna perremees uksest wäljatullema. Häddašte
ollu ta ulitse peale sanud, kui jubba Juut tem-
ma kannul olli ja temmale 1000 Milstreisi, mis
ni paljo kui 1625 hõbbe-rubla on, pakkus.

Kui suur selle Jakobu poea himmo se kiwwi
järrele olli, sedda nääme temma mitmekorra pak-

kumisest. Agga sedda ennam ta paffus, sedda wähhem himmo olli wanna perremehhel kiwwi omma käest ärraanda. Korraga jähhi wanna perremees ühhe maia ette seisma ja ütles Judi wasto, et temmal selle maiaperremehhega püsüt juttustamist on, ja kui temma ni kaua odata tahhab, kui ta taggast tulleb, siis nende kaubast kül middagist tulla woib.

Kui kaua se Juut seal ukse tagga odant on, ei tea ma mitte, agga sedda tean ma kül, et se wanna perremees sealt uksest mitte ennam wälja ei tulnud, kust ta siise olli läinud; — sest üksnes sepärrast agga, et ta ennast sest Israelmehhest tahtis lahti tehha, olli ta sealt uksest siise ja läbbi howi teise ulitse peale jälle wäljaläinud, kust ta otse omma laste jure koddo läks.

Koddo räkis ta keit omma kahhe tütrele, mis temmal Minasje liinas olli juhtunud ja kui paljo üks Juut selle kiwwi eest ärratullest jubba pakkunud.

Näddalad ollid jälle mödaläinud, ilma et sest kallist kiwwist middagi olleks rägitud, funni wimaks ommetegi pitka noupidamisje järrele wanna perremees sedda kindlad nou ette wöttis, selle kiwwiga Brasilia rigi pealiina miina, kus temma eest üht hoviis suremad hinda lotis sawad.

Agga mis modi piddi ta ühte ni suurt ja pitka reisi ette wõtma? sest se pealin Rio de Janeiro olli ennam kui 400 wersta temma ellokohhast kaugel. Siiski ka sellega olli nou leitud.

Ta müüs ärra, mis müa wois, agga siski ei tahtnud se selle pitka tereisi peale ette lüa.

Löeste, üks teine, kolmas ei polleks mitte jadda wersta maad julgend selle püskuga eddasi minna, agga kas meie perremees selle järrele küsisi? Wannad argipäwased rided selgas, püskufenne leiwakot selgas, nenda läks ta omma tüttardest Summalaga jättes teele! Mitto päwa läksid möda, kus wannake üsna kuiwa leima ja we jäoks olli; sest et temma parremad toito ei joudnud osta. Suhtus seddagi tihti, kus keskpaik ni kangeste temmal nurrisema hakkas, et ta monne moisa pididi sisse minnema, ja omma kofkotõmbanud kõhhule püskut soja toito küsima. Kes tedda ei tunnud, arwas tedda ennem ühhe kerjaja sandi, kui rikka temandi müja ollewad. Sel kombel wois ta ka ilma kartuseta omma teed eddasi käia. Sest mis wois üks terõwel kerjaja sandi käest wotta? Temma hinge!? No, egga se polle üks asst, mis tasko sünnib panna.

Wimaks, mitmesugguse waewa ja hädda järrele seisib se suur pärrato pealin „Rio de Janeiro“ omma uhkede tornide ja maiadega temma filmade ees. Liina sisse minnes küsisi ta ennesele keige alwemad kortert, mis temmale ka pea juhatadi. Kas se siis wägga immeks panna on, et ta ennesele üht ni halwa kortert hüris? Kus olleks ta sedda joudo wõtnud üht kallimad hürida, kui keik temma warrandus, — pea,

jallad kolkkoarwates — justament 8 Penningid? Mitte üks koppik ennam egga wähhem! Ja need kullusid temmale õ-maia, õllede ja õhtosõgi eest ärra. Keige nende pühsufeste willetjuste sees ei lasknud ta omma lotust ommetegi mitte tuulde miina, waid läks teisel hommikul julge süddamega esimesse Keiserlikko kullaseppa tuppa ja pallus perremehhega kolko sada. Keik sellid ja poisid pannid immeks, et üks nisuggune halwa rietega mees, kui ta pealt wäljanäggi, nende perremehhega räkida tahtis, kes kellegi mu ette ei tulnud, kui agga siis, kui monni suurtsuggo Würst ehk Arahw temmoga räkida tahtis. Sepärrast küsisiid nemmad temmalt: Kas ta siis mitte omma asja nendele ei peaks woima kõnnelda.

„Ei woi!“ olli wanna perremehhe wastus.

Kui nüüd se wanna sel näggi, et se wannake ikka weel ommast usjust järrele ei annud, piddi ta tuppa minnema ja tedda wälja palluma.

Wärktuppa tulles, ei pannud kullasep esstotja tähhelegi, et üks ni halw mees temma uhkes wärktoas on; sepärrast küsisi ta omma wanna selli käest: „Kus se mees läks, kes minnoga ni häddaste tahtis räkida?“

„Arge pange pahhaks, auwäärt Meister, minna ollen siin!“ wastas wanna-mees ukse kõrwest, ja hakkas taõkust omma ninna-rättikud wäljawõtma.

„Mis tarwilinne assti se siis on, mis sind ni wägga minno jure sunnib?“ küsisi kullasep

pool pahhase melega, ilma et ta temma liggi-
male olleks läinud.

„Siin se kiwvitük woi klasiitük, auwäärt
Meister,“ wastas wannamees allandlikko hälega,
sedda temandi tükki laua peale pannes. Meister
astus laua ette, wöttis selle kalli kiwwi ennese
näppo wahhele ja watis wasto päwa temma
sisse. Agga nüüd olleksite piddanud nähha sama,
kui sureks kullasep ommad silmad ajas. Kord
watas ta selle kalli kiwwi, kord jälle wanna-
mehhekesse peale, ja ei woinud süski seal jures
omma waatmisje himmo täita. Wimaiks panni
ta tedda omma wac peale, ja kui se waetud olli,
hüdis ta kääsa kokko lües: „Kakskudda wiis-
kümmand nelli ja üks pool Karaati! — Wan-
nake, teie ollete jo rikkam, kui meie üllem rigi
Minister; sest se tüf siin, mis teie ühhe klasi
arwate ollewad, on se keige selgem temandi kiw-
wi, kelle sarnast mailma peal polle leitudki.“
Ja sedda ta olli ka! Jubba teisel päwal fut-
suti keik linna kullaseppad kokko, sedda inneto
suurt ja kallist kiwwi prowima ja temma kalli-
dusse hinda takserima.

Teisel päwal tulli wälja, et se temandi tüf
ülle keige temandi suggude keige selgem ja om-
ma ühheksa sadda ja kakskümmand tuhhat Milt-
reisi wäärt on. Se on ni paljo, kui ühheksa
sadda ja kakskümmand korda kuusteiskümmand
sadda kakskümmand wiis rubla puhhast hõbbe-
rahha!

Di, oi, wennike! ütleb monni küllawadder. Kül üks hea paddikond noosi! — se annab mehhekessele nattufenne arwata! Sedda ma arwan! — polle süüd!

Eh! kül seal liinäs mitte ni riklast ostjad ei olnud, kes olleks woinud jure jada, süiski makseti temmal rigi-laekast selsammal päwal üks pool miljonid — kas kuled? — puhtaid hõbbe-rubla tükkisi wälja!

Monni naber küsib: „Kes tal sedda aitas ärrakanda?“

No, üks ma ütles ikka! — Kas rahha eest ka hobbuste pudust peaks ollema?

Minne ikka! — sa tead jo wa küllamees!

Rahha panneb rattad jooksuma;

Rahha panneb sidis käima;

Rahha eest saad saksa ninne;

Rahha eest näeb monni pinne!

Rahha eest woid kohha osta,

Rahha eest ka kohtus kosta,

Rahha eest ka hukka sada,

Rahha eest hinge pörgo sata,

ja Jummal teab, mis weel muud Ma peal tehha.

Lühikesse aia pärrast müdi se temandi kiwi 200 miljoni kuus korda ühheksakümne tuhhande ja wiekümne kahheksa Wrangi (Frangi) eest ärra.

Se olli üks roöm, kui wanna perremees omma wäikesse mõisa peale — ühhe ni sure nofiga taggasi tulli. Sedda ütlematta römo,

mis isja omma kahhe tütreaga tundis, jättan
ma hea melega omma armsa luggiatele — ja
ei ütle muud, kui et se wanna naišterahwas sest
päwast priiks lasti, ja pealegi neljandama ossa
sest rahhast pärris.

Et wanna perremehhe tütreid mitte ennam
kaua ilma mehhele minnematta ei jänud, on
isjeennesest jubba möista.

Kül Summalal on kerge asfi,
Ja tenma teeb ka saggedast,
Et se, kel hästi käinud käsfi,
Saab waeseks sandiks ussinast.
Sesamma Summal awwitab,
Et waene pea rikkaks saab.

7.

Simmo ja Jürri, ehk julgus ja argus.

Kangur Simmo ja Bahhi-Jürri istusid ühhel
Laupäwa öhtul möisa perrelaua äres ja ajasid
teine teisega ühhest ja teisest jutto, kunni wimaks
ka julguse ja arguse peale tullid. Wanna
Kangur Simmo kitis ennast imme julgeks meh-
heks, kes ühtid ei pidanud kartma.

„Sedda woime tänna öhto warsti nähha
sada, kui julge süddamega sa olled!“ hüdis
Bahhi-Jürri ja löi rusikaga wasto lauda, mis
pörrus.

„Kule, mis ma sulle rāgin,“ kostis Bahhi-Jūrri, „kui ja ni julge süddamega mees olled, siis minne ülesse sure sali ja wotta wanna õnsa mõisaherra pildi seina pealt mahha ja to sta!“

„Mis peale weame fihla?“ hüdis kangur Simmo laua ärest ülestõustes, ja omma kät Bahhi-Jūrri peusse pakkudes, küsis ta: „Kas teme ärra?“

„Teme minno pärrast!“ wastas Bahhi-Jūrri.

Kutsjar Hans, kes jelle aiani waggusi wodis maas omma pipo olli tõmbanud, piddi nüüd ülestõusma ja mollematte käd läbbi löma.

Kangur Simmo läks uksest wälja mõisaherra pilti toma, ja Bahhi-Jūrri ja kutsjar Hans jähhid mollemad peerretuppa.

Wähhe aia pärrast kaddus ka Bahhi-Jūrri toast ärra. No, kus temma siis läks?

Mis ma sest tean! Agga kuulge mis sündis.

Häddaeste olli kangur Simmo surest mõisatreppist ülesse minnes mõisa sali sanud, ja õnsa mõisaherra pildi seina pealt mahhawõtnud, kui üks immelik wäggi teise poolt külgest pildi kinni piddas, nenda et kangur Simmo mitte sammo eddast egga taggasti ei sanud.

Nüüd küsib monni luggia: kui pilt temma kätte wahhel olli, eks ta siis näinud, kes teigest külgest tedda kinni piddas?

Tõssi kül! Agga pilt olli suur, üle seite jalga kõrge ja omma kuus jalga lai.

Kust ta siis nähha wois, kas kegi pildi tagga olli, ehk mitte? — ja kes pealt olles watand, se olles ütelnud: „Oh, teie wannad narrid omma tempudega!“

No, kes ta siis olli, kes pildi tagga olli ja tedda finni pidas?

Sedda peate warsti kuulda sama, kuidas luggo olli. Kangur Simmo olli surest treppist ülesse läinud, ja Bahhi-Jürri jälle mõisa kõgist, kust treppid ülesse läksid mõisa toade sisse, ja waritses senni sali ahjo tagga, kui kangur Simmo sai pildi seina pealt mahha wõtnud. Nüüd astus ta jõnna laujumatta kangur Simmo ette, nenda et pilt nende mollematte wahhele jähhi, ja hoidis mollematte kättega külgedest tuggewaste finni.

Kangur Simmo, kes, sedda immelikko asja nähhes, nago ehmatanud olli, ei julgenud muud ütelda, kui: „Waim ehk innimenne, kes sa olled? lasse lahti!“ Agga kui ta näggi, et se waim ei tagganenud, laskis ta pildi lahti, ja salist wälja! Tules olli ta wahkekambri ukse junese tagga lahti jätnud, ja nüüd sure hirmuga oofskes omma ninna sedda wäärt ärralõnud, et werre pladdin tagga.

Bahhi-Jürri olli õnna herra pildi ka lahti lasknud, mis nüüd kesjet pörrandad mahha jähhi, ja jälle kõgi-treppist perrekambri taggasi tulnud, kus ta kui enne laua äres istus.

Nüüd astus ka kangur Simmo werriise

ninnaga tuppa ja pugges — filmad täis häbbi — omma asjeme peale.

„No, Simmo, kus sa õnša mõisaherra pildi jätsid? meie mollemad Hansuga otame, et meil tüddimus kätte tulleb,“ küsis Wahhi-Jürri.

Simmo tõmbas ride ülle pea ja ei lausunud sõnnakestki.

Waatke, armsad luggiad! sedda jutto ollen ma just nendele ülespannud, kes tänna päwani weel pahha waimude ja koddokäiate siise ussuwad, ja sedda ni tõeks tewad, kui olleks naad isse seal jures olnud ehk omma filmadega pealt näinud. Kui teie jälle kulete tontidest ehk koddokäiatest rääkiwad, siis kõnnelege nendele kangur Simmo ja Wahhi-Jürri jutto ette, ja teie peate nähha sama, et naad wait jäwad ja häbbiste filmadega — ärralähhawad.

Kel õige usk on süddames,
Se on ka ikka julge mees! —
Ei karda ial, mis on tont,
Ehk tulleks wasto wana-hunt!
Waid ütleb julge sõnnaga:
Keit tühja lorri ollema!

8.

Australia = maast.

Zahhan teile siis ka, armsad jõbrad, püüsut wõera-ma asjadest rääkida, mis teie ommetegi

mitte pahhaks ei panne. Ma lodan ka wist, et monned teie seast hea melega kuulda tahhaksid, kuida ja mis modi seal ello järjega luggo on? Ehk ma just mitte üks foolmeister ei olle, siiski n'a omma wahhel üttelda? "Kes on käind, se on näind!" Nenda ka minna. Et ma just mitte omma jallaga siina posse sanud, siiski üks firri olle õppetanud. Ugga jedda pean ma weel üttema: Enne kui luggema hakkate, olleks sowida, et Ma-kaardi ramat lahti ja Australia-ma leht silma ees on. Nüüd hakkame peale.

Australia-ma ehk louna India, ka Bolineesia-maaks kutsutud, on se wies mailma jaggo, mis kesket suurt wagga-merd, just meie jalge al, teist poolt mailma ferra on. Temma jurust petakse 180,000 (sadda kahheksakümmed tuhhat) ruut-pennikoormat. Temma on ennamiste keik üks mägginema Ma ja kannab rohkeste wilja. Selle keik ma-koht on tänna päwani üsna wöeras, kust reisiad meile paljo ei tea kõnnelda. Maiaellajatest on se Ma alles wägga tühhine, ja nendasammuti ka rauda, waske ja hõbbedad Ma seest leida. Siiski peawad meie Ma wilja-juggud ja maiaellajad seal maal wägga heasti sigginema. Tuled pehmed ja luhwt wägga jelge ja terwe. Innimeste arro petakse 1,500,000 (üks miljon ja wiis korda sadda tuhhat), mis kahheksa sugguarrusse jautakse. Ühhed on Neegrid ehk Papuaad, kes ennamiste kui metsa ellajad ellawad ja hopis ilma usjuta on, ja teised, üks

Malaide juggo, kessel ommad wallitsejad ja käsjud on ja ennast põlloharrimisest toitwad. Nenda kui teada, on meil Zoulo keige külmem aeg, kus keif Ma lummega kaetud, ja merred täis jäed on, et muud rojisi nähha ei olle, kui need, mis külüm meie affkende peale malib. Just sel aial on Australia-maal 36 kradi soja ja keige parrem leikuše aeg.

Kui meil jälle Zani-päwa aegus sojad päwad paistwad, ja wilja-wäljad kui kulla karmaga kaetud meie wasto läikiwad, ja keif heinamaad ja rohhoaead rosti-aisust löhkawad, siis on seal kanged tormid, willud süggised ilmad ja allatine wihma saddo. Keif sure Zummala lomissed on seal wastufsi ja teiste mailma jaudest teist wisti seatud. Eks se polle kui üks walle jut kuulda, et Australia-maal puud lehtede ašsemel kõišt kaswatawad (Kasjuarid) ja teised jälle, kes ommad lehhed ühhest aastast teise ifka rohhelissed hoidwad ja neid ial mahha ei lasse, muud kui et neil igga aasta wanna foor mahha langeb ja uus jälle kaswab, mis Kuumi-puukš nimmetakse. Et rohhi muist Ma, muist jälle pude peal kaswab, Rohhu-pu. Australia-maal on Bõhhi-tuul soe, ja Zouna-tuul jälle külüm ja willo. Luiged mustad ja Kottad walged, messilassjed ilma nöelata, ja linnud ei woi laulda. Kukkulind laulab öje ja ö-kul päwa.

Metsa-puud nenda rasked, et we peal ei seisa, ja pirnid, kessel sabbad jämmedamas otšas on, kõrwad kui pu-purro. Kirsi-marjadel kiwi

wäljaspool ja pehme sees. Ma-muttid munne-
wad ja neil on yardi nofkad (Orinthorhynchus).
Drrud on külmad ja mäggede peal soe, tulbid
kaskawad kolm jalga kõrged jämmeda kanno
otsas ja lillekesjed (Speerblume) ühhe 15 kuni
20 jalla kõrgusel.

Monni küllawadder ütleb: „Rüüd wa Jut-
tomees rägib sulle wasset. Sedda woib jo rum-
malam kui rummalam üttelda, et se tõesti ei
olle. Luigad mustad ja Ketskad walged, —
paljas tühhi walle ja muud ühtigid!”

Agga minna ütlen: Kui sa ei usso, minne
ja wata, kül sa siis nähha saad, et mul sulla
õigus on.

Suur Summal, kes ka tehha woib,
Et kass ja Parter seltsis käib,
Ta woib siis sedda tehha ka,
Mis kogguni on woinatta;
Siis ärra ütle ial sa:
Mis film ei nä, on walle ka.

9.

Willem ja Bribit, ehk waen sadab kahjo
ja surma.

I. Portsundi linnas.

Pähha Pirja sanna ütleb: „Armasta liggimest
kui isseennast, siis saad sa õnsaks.” Agga kui

palju selle meie Ünnisteggia sannade järrele tehha
 püüdwad, ehk sedda käsjosanna täitwad, näeme
 Jummal parrako igga pääw isje selge filmaga
 ärra. Meie päiwil tahhab armastus kogguni
 kadduda, ja wien ja kaddedus puhhuvad ennese
 köhhud ni täis kui süil, mis tiggendusje parrast
 pobbijeb. Kas se Jummal meie parrast on?
 — no, mitte n'a omma wahhel üttelda: Kes
 sest hoiab? — waid ükski ei karda enam Jum-
 malat, waid iggamees käib omma teed, ja on
 isjeennesest tarl kül; nago ma wimati ühhe
 innimesje suust neid sõnno kuulsin küsivad:
 „Mis tarwis süna kirrifo minnakse? — kui
 ta üks öige Jummal on, miksparrast ta ühte
 ni pitkalist külma piddas, et monne waesjel kas-
 sukas jubba seina palgi külge külmetas? —
 Eks ta wötnud waeste innimeste palwet kuul-
 da?“ — Oh, sinna öel patto-orri, kes ja ni
 kaugule Jummalast olled lahkunud, ja kurradi
 tenistusje ennast annud, kes so filmad nenda
 finni on pannud, et ja mitte ei näe egga tunne,
 mis sinno rahhule tarwis lähhab. Kui palju
 ühhe nijugguje ärrakaddunud hingel Jummalat
 tarwis on, kuleme temma jölledatte kõnnedest.
 Kui legi teie seast, armjad sõbrad, ühte nijug-
 gust innimest räkiwad kuleb, siis pöörgo ta tem-
 male selga ja lasko tedda omma jölletaid sõnno
 suust wälja lobbada; kül Jummal tedda ommal
 aial saab leidma, ja temmale öiged palka kätte-
 maksma.

Inglismaal olli wannaaste se pahha mood, et innimesi söa-tenistusse tarwis wäggise finni wöeti ja laewa peale weeti, kus sel kombel monni wanna issa ja emma omma poega, ja monni mees omma naist ja last kibbeda filmameega pidid tagga nutma. Müüd on ka seal maal, Jummal tännatud, üks parrem seadus tehtud, mis läbbi mitto tuhhat filmapiisjarad nutmata jänud ja monni mees omma surma tunnini naise ja lastega armastuseses kous ellanud.

Sel aial, kui se luggo, mis ma teile tahhan juttustada, sündis, olli Inglismaal hoxis teine aast. Redda kätte sadi, se seuti finni, ja muud ühtid, kui minne! Seal ütles kohhus isse: „Hädä ei holi käsjust!“ Kes siis isse hea tahtmisjega ennast waenlasse kulist ei tahtnud mahhalasta, se olli surema kui surma hädä sees.

Sel aial ellas Inglismaal Bortsmudi liinas n'a umbes arwata üks 28 aastane noormees Willem Lobek, kes igga päaw liina-saddamas laewatööl käis, ja nenda omma naist ja last — tükkis ämmaga — toitis. Temma olli omma lapsepölmest sadik laewa peal madrusse ammetid öppinud. Össiotsa ühhe kauba laewa peal tüürmanniks ennast üllöse teninud, ja pärrast ühhe Inglis laewa peal, mis Brantslastega söddis, ohwitseriks sanud. Kui ta kaksforda merrehädä sees olli olnud, ja torm sedda laewa, kus peal ta wimaks tenis, Bortsmudi liina liggi purruks peksnud, jäbhi ta sinna asset ja öppis seal ühte

noort ja kassinat tüttarlast tundma, kes tedda nisamma süddamest armastas, kui ta isse. Selle tüttarlapse emma, kes Willemit nüüd ka tundma olli õppinud, ei kelanud temmale mitte omma tüttart andmast, ja nenda wois Willem pea omme pulmi piddada. Hommikust õhtuni käis Willem nüüd jälle laewa-töös, ja olli rõmus, kui ta õhto omma armsa naise ja ämma seltsis wois istuda, ja omme wässind konta puhhata. Nenda läksid kuud möda, ilma et Willem Lobe-kite mingisuggust õnnetust olleks juhtunud. Üh-hel õhtul olli Willem jälle omma laewa-tööst koeo pole tullemas, kui ta hulga rahwa seas ühte noort-järgi meest näggi, kelle näggo ni tuttav näitis ollewad, ja siiski ei tulnud temmale mele, kus ja mil aial ta tedda ühhekorra enne olli näinud. Korraga tuli temmale mele: „Se olli jo Bridik Meinrot!“ Tubba tahtis ta ümber pöördä ja temma järrele minna, agga se paks rahwa-hulk, mis wasto tullid, ei annud temmale mitte ühte jallatäit rumi eddasi minna, nenda et ta jälle ümber pöris ja koddö läks.

Temma abbikasa näggi kühhe ta näost ärra, et üks isseärranis asfi temma süddame peal olli, ja küssis: „Willem, ons sul tänna mingisuggust pahhandust juhtunud, ehk kegi sulle santi sõnna öölnud?“

„Üks tühhi asfi, Almonda, minna lootsin tänna õhto ühte wanna tuttavad söbro, kellega ma mönda aastat ühhes laewa peal tenisin,

näggewad, kedda omma jure wöeraks tahtsin
palluda, agga pakso rahwa hulgas kaddus ta
mo silma eest, kui tinna tuhka!"

"Kas ma peaksin tedda tundma?" küsis
Amanda lahke hälega. "Siiski on se mul üks
puhhas, kas tedda tunnen ehk mitte; sest kes
sinno söbber on, tedda tahhan ma ka söbraks
piddada."

"Kui meie söbrusjest peame räkima, siis on
minno ja mo söbra wahhel üks suur waks wah-
het. Meie olleme kül seltsis teine teisega üles-
kaswanud; seltsis ühhe laewa peal teninud,
olleme seltsis merrehäddas olnud, ja mis weel
keige ennam on, ühte teist surmast peastnud;
agga öiget söbrust polle ial meie wahhel olnud.
Sest Bridik Meinrot olli jubba poisikesjest põl-
west sadik üks kangekaelne ja kurja süddamega
laps, kes igga tühja asja pärrast warsti ennast
wihhastas, ja kaua aega teise peale wihha kan-
dis. Sepärrast ollen ma ennem römüs kui pah-
hane, et temmaga mitte kokko ei sanud, ja ei
tea mis asja eest se woib hea olla; sest üks
nisuggune mees, kui temma on, woib wihha
waeno ello aega ommas süddames kanda, ja ei
jä enne rahhule, kui ta omma kurja nou saab
forda saatnud. Rägime, armas Amanda, par-
rem mingisuggust muust, ja jättame tedda üsna
rahhule!"

"Ei, armas poeg," waetas Amanda emma,
— kes nüüd ka laua äre olli istunud, ja sedda

jutto pealt kuulnud, — „rägime parrem Bridit
Meinrotist ja mitte mingist muust, sest se nimmi
on mul wägga tuttav!“

Willemit watis Amanda pole, agga kui wägga
ehmatas ta ärra, kui ta näggi, et Amanda
silmnäost walge olli, kui lubjatud sein.

„Agga meie panneme immeks“ — hakkas
Amanda emma jälle ueste jutto allustama —
„et Bridit Meinrot sinnoga seltsis on üleskas-
wanud? — Ei woi se jo ka mitte olla, et kaks
ühhenimmelist innimest Ma peal on, kedda meie
mollemad tunneme?! Sest se Bridit Meinrot,
kedda meie tundsiime, woib nüüd — n'a umbes
arwata — üks kolmekümne aastane keskmiise
kassuga mees olla, kessel wassako palle peal üks
sörmeotsja surune punnane plek on.“

„Sesamma, sesamma,“ hüdis Willem, „sest
kes tedda agga üksainus kord on näinud, tun-
neb tedda tuhhandette seest warsti ärra. Agga
Jummala pärrast, rägige mulle ommetegi, kus
kohhas ollete teie tedda tundma õppinud?“

„Siin Portsmudi liinas kahhe aasta eest,“
kõstis Amanda emma. „Temma tennis sel aial
ühhe Ingliis sõjalaewa peal, mis wäljaparranda-
missels siin saddamas seisis, ja sai ühhe sõbra
läbbi, kes tanta jures käis, meiega tuttawaiks.
Sel kombel sai ta ka Amandaga tuttawaiks, ja
meie näggime, et temmal kossimisse nou südda-
mes köddises. Sia jure pean ma weel ütlima:
et mul hakkatusjes sinna wasto ühtid rägimist

ei olnud; — sest temma üllespiddaminne, temma lahke jut, keif need tunnistasid, et ta mitte ni kerge süddamega ei olnud, kui ta wälja näggi. Bealegi fitis ta, et kui jälle merre peale lähkawad, aasta pärrast ohwitseriks piddi sama. Agga sedda ennam ta omma armastust Amanda wasto üllesnäitis, sedda külmemaks läks Amanda südda. Se olli tõeste immeköpanna, nenda kui olleks ta temma süddant jubba põhjani ärratunnud! Monda forda näitäs Amanda ennast ni külma temma wasto kui tulleraud käsnale, ja üks teine kolmas olleks ennast ammo jubba pühkima pannud ja isjenneses üttelnud: „Katsugo, kes tahhab, agga minna ennam ei katso!“ Agga sedda ei möttelnud Bridik Meinrot mitte, waid hakkas pool wägäise mo peale käima, et ma omma tüttart. Amandat temmale peassin lubbama. Kui ta wimaks näggi, et keif temma pallumissed ja pealeajamissed ilmaasjata ollid, jähhi ta kogguni wihhaseks, ja toutas wandega ennem Amandat Ma pealt kautoda, kui ei ta ühhe teisele peaks minnema. Meie mollemad ollime õige kartuöse sees; agga õnneks pistis se laew, kus peal ta tenis, merre, ja meie peasesime sel kombel temmast lahti. Pärrast sedda kuulsime agga ni palju weel, et se laew tormist jutumaks purruks on pekstud, ja wiimse mehheni merre põhja lainud. Ja nenda mötlesime meie ennast selle ello sees üena temmast lahti ollewad; — agga ommaks sureks ehma-

tusjeks kuulsime praego, et ta alles ellus on, ja sinna tedda weel tänna õhto olled näinud. Üks Jummalä õn olli se, et sa mitte temma järrele ei läinud; — sest kui ta sind olleks näinud ja ärratunnud, pealegi kuulda sanud, et sa Amanda mees olled, siis ei jättaks ta teid enne rahhule, kui ta omma wihha-waeno wiimse tilgani teie peale saab wälja wallanud.“

Nenda räkis wanna äm, ja nüüd ei wännud Willem ennam immeks, mißpärrast Amanda näggo hakkatusjes ni plassiks olli läinud.

Selle järrele sai nüüd nou petud, et Willem mitte enne koddunt ei piddanud wäljaminnema, kui nemmad ühhe maea-sõbra läbbi sawad salalaja järrele kuland, mil päwal se laew, kus peal Bridik Meinrot tenis, merre peale widdi minnema. Agga sest asjast ei tahtnud Willem ühtegid teada, waid käis kui enne igga päwa ommas laewa-töös. Nenda ollid paar nädalat möda läinud, ilma et mingisuggust Bridik Meinrotist olleks kuulnud, ehk tedda legi näinud, kui ühhel õhtul koddotulles, Amanda emmaga pool ehmatand Willemi wasto jooksid ja kui ühhest suust hüüdsid: „Temma tullu meie wasto! — meie olleme tedda näinud, sedda hirmust innimest, ja ruttasime omma forteri!“

Amanda olli omma emmaga turrule läinud louneks ühte ja teist ostma. Korraga kui naad ümberpöörnud, seisab Bridik Meinrot nende ees. Ta ei polnud neid mitte terretanud, waid agga

pool wilto nende peale watand, ja siis rutto eddasi läinud. Amanda omma emmaga on täis kartust ni palju kui naad joudnud, loco pole ruttand. Agga just kui nad loca uksest sisse tahtwad astuda, seisab sesamma Bridik Meinrot monni sam ukse kõrvasi nende ees ja kirjutab ühhe pabberitükki peale maea nimme ja numbri.

„Ilma asjata ei teinud ta sedda mitte, ja et temmal head süddame peal ei olle, sedda woi-me selgeste moista,“ ütles Amanda emma.

Willem olli üllestouõnud, ja patseris eddasi ja taggasi möda pörrandad; agga älliste jähhi ta seisma, sest ta näggi ühte tuttawad näggo afna tagga, ja se olli — Bridik Meinrot, kes waljuste nacrdes ulitsad möda eddasi läks.

Nüüd ei woinud Willem ennam muud mõtelda, kui et Bridikul temma ülle mingisuggune kurri nou süddame peal on. Õnneks tulli sel-sammal õhtul weel üks tuttaw laewa-kapten Willemid watama. Sellele räkisid nemmad sedda praego sündinud asja otjast otjani üsles, ja pal-lusid tedda järrele kulata, misjugguse laewa peal ta on, ja missal ta jälle merre peale lähhab. Se hea mees olli ka warsti walmis nende pal-wet täitma, ja lubbas ka weel selsammal õhtul taggasi tulla.

Wähhe aea pärrast olli wanna kapten jo taggasi, ja tuppa astudes hüdis ta: „Kas teate, kus ta tenib? — Ühhe sure Wregatti peal, nim-mega „Nojal-Wiljams“! — Ja teate, mis

temma seal on? — Ülem-potsmanni abbi-mees! Bealegi ei pea ta seal ka mitte wägga sure au sees seisma, sest et ta üht wägga liderlikko ello ellab. Ükski laewa-madrus ei sallida tedda am-mugi ennam, et ta sedda ühheksa sõlmega Kasst wägga furjaste nende selja peal peab prukima. Siiski peab ta sõnna ohwitseride jures ommetegi nattufene maksma. Sest temma peta üks imme kawwal mees olla, innimesi sallaja finniwõtta ja neid laewa peale weddama. Keif mehhed, mis weel Wregatti peal arrust puduwad, olla ta lubbanud asfemele tua, ja hädda sellele, kes temma näppo pudub. Need on need juttud, mis ma praego temma ülle ollen kuulnud. Nüüd woite isse parrem järrele arwata, mis head teil temma käest odata on, ja ma kardan wägga, kui Willem ka mitte temma küsi ei jatto."

"Agga ta ei pea mind ommeti mitte sama!" hüdis Willem wihhaga. "Sest üksi ei tohhi ta mo liggi tulla, muido lõön ma tedda mahha kui ühte koera! — Ja abbiga, siis näitan temmale omma passi, et ma mitte üks Inglis-, waid pärris Saksama mees ollen, kedda temmal mitte õigust ei olle, wäggise wõera Kunninga tenistusse sundida."

"Mis õigust?" hüdis wanna kapten õlanukfisi ligutades. "Kes nisuggusel aial õigusiest kulab? Minna ütlen sedda: Dns Bridikul wihhawaeno teie peale, siis ei jätta ta enne järrele, kui Willem temma küsis on. Sest praego on

aeg kääs, kus selle järrele ei küsita: Kas naise ehk poisimees? — kui ta agga muido terve ja merre-tenistusse tarwis kõlblit on. Pealegi ei aita teil mingisuggune wastopanne- minne ühtegid. Sest ükski Politsei egga mu teine innimenne ei tulle teile appi, kui ta õse sisse astub, ja teid omma seltsimeestega wadist wälja färristab ja ärrawiib. Ta olleks tõeste tänna õhto jubba siin olnud, kui üks mässaminne, kus sisse ta olli sattunud, mitte tedda polleks feelnud. Sest need mehhed on tedda nenda floppinud, et ta praego weel plaastri- lappid näo peal kannab. Sepärrast annaks ma teile ennem sedda head nou, ni kauaks aiaks Portsmudist pöggeneda, kui se laew „Koyal- Wiljams“ siit on ärraläinud, ja teie siis jälle ilma kartusjeta woite ellada. Kuulge siis, kuidas ma sedda asja feige parremaste ollen wälja- möttelnud. Minna wöttaksin fätte, hürtsin ühhe kongiga wanrei, paneks ennast firrtio- öppetaja ehk prostoi tallupoea ride ja sõidaks üks wersta kümme liinast omma naisega wälja, ja jääksin näddala päwaks male, ja sellega tehtud.“

Et need mollemad naisterahwad sedda nou mollematte fättega wastowõtšid, on isseennesest jubba moista. Ja Willem issegi näggi selgeste, et ühte parremad nou ei olnud, mil kombel om- ma waenlasse cest pöggeneda.

Ta aitas nüüd Amandat feik selle reisi tar- wilisjed rided lastide sisse panna, ja wanna

Kapten läks üht worimeest otsima, mis ta ka pea leidis. Kui feik walmis pandud ollid, ni heasti kahtid kui muud tarwilisjed asjad, astus Willem Amandaga Kong-wankri, ja eddasi sõitis posti-pois, mis tolmas! — Jubba ollid Bertsmudi liina mürid nende selja tagga; jubba wiimjed maiad nende silmade eest kaddunud, ja Willem arwas ennast jubba feigest häddast peasetud ollewad, mis läbbi ta posti-poiessi ikka ueste tagga sundis, ruttem sõita!

„Mis seal on?“ hüdis Willem Kongi seest, ja weel enne kui ta wastust olleks sanud, fargasid kuus madrust wankri ümber, muist piddasid hobbusid finni, ja teised warrusid Kongi ümber.

„Kuidas teie tohhte üht post-wankert sure maante peal finni hoida?“ küssis posti-pois pahha melega, ja tohtis jubba omma piitsa prufida.

„Oho, mees! ärra te, et m'e sind isse ka finni ei wötta; sest kuidas tohhid ja ühte jooksikud, kedda otsitakse, liinnast wälja wia? — Kas sa tead, et se käsjo wasto on?“

„Teie eksite, armad mehhed!“ hüdis nüüd Willem wankri pealt, „sest ühhest jooksikust ei tea minna mitte, ja siin Kongi sees ei wolle muud, kui minna ja mo emmand. Kui teie ei usjo, siis tulge ja otsige!“

„Se ta on, se ta on!“ hüdis nüüd üks hääl wankri taaga, ja Willem tundis lohhe, et se Bridik Meinrot olli.

„Wõtke tedda finni, poisid! — ärge kartke

ühtid! — Temma on se jooksi Willem Lobel,
„Ladi-Zammerei“ pealt.“

„Dho, mees! kas arvasid, et sa minno käest
piddid peasema?“ hüdis Bridif omma ruusikast
üllestöstes. Sel filmapilgul käristösid wiis
meest Willemit wanfrist wälja, siddusid temma
käed selja peale, ja pannid, et ta mitte karjuda
ei sanud, pöra su ette.

„Dneks ei polnud Amanda keigist sest ühtegid
näinud, sest et temma esimeses hakkatuses
kohhe minnestusse siise olli jänud. Kui pesti-
pois näggi, et temma nou siin ennam ühtegid
ei aitnud, pöris ta ümber, ja söitis jälle siina
taggañ, kust ta olli tulnud. Kui wägga se fur-
wastusse jönnum neid olli ehmatanud, sedda ei
moista ma siin mitte teile ärrajelletada.“

Willem widi — kas tahtis ehk tahtmata
— jälle Portemudi linna taggañ. Sinna siise
tulles, wallitses Bridif need keige förmaliksemad
ulitsad, et nenda ilma näggematta jaddamaese
saaks. Ükski temma tutwattest ei tulnud ta
wasto, kes tedda nende rööwlitte käest olleks
peastnud, ja nenda olli Willem ühhe tunni pär-
rast jubba patis, ennam lojus kui inimenne,
nende furjateggiate käes maas. Paat läks jure
ruttuga eddasi, ikka Rojal Wiljamsi pole, kus
laewaullemad neid jubba ootsid.

Nüüd wast lahkusid sel waesel — ihho polest
umb werrikses peksetud ja hinge polest mahharöh-
hutud — Willemil feik temma mele moistusfed,

nenda et ta seljili mahhakuufus ja kogguni ärra-
minnestas. Monned päwad läfsid möda, enne
kui Willem omma terve moistusje jälle kätte
jai, agga temmale juremaks ahvastusjes, sest
nüüd tulli keif se üllekohhus, mis Bridit Mein-
rot temmale olli teinud, ta mele, ta rahhulinne
ello, temma armas Amanda, ja keif muud tut-
tawad, kedda ta filmad, kes teab, kas ellades
ennam nähha sawad. Bihha pärrast tahtis ta
jubba meelt ärraheita ja omma ellule otja teha,
agga üks uus minnestus wiskas tedda temma
asjemele, kus ta terve ö ja päwa mitte ennast
ei ligutanud, ja jubba tohter issegi temma hai-
gukse pärrast kartusje sees olli. Kui ta jälle
märkama hakkas, leidis ta ennast koi (madruse
wodi) seest, kus mitto teist nisuggust önnelumad
temma kõrmas omma mele ärraheitmiseses jamp-
sisid, ja taerast ja maad selle kurjateggia ülle,
kes neid wäggisi olli risunud, mahhahüüdsid.
"Tulgo, mis tulleb, agga minna tahhan
kui üks mees teha, mis mo kohhus on!"

II. Laewa ello ja kurri kõnne.

Willem olli nüüd jubba jälle nenda terweks
sanud, et ta läia wois, ja haigede kirjast mahha
kustutati, kus ta omma madrusse tenistust piddi
peale hakkama. Tedda kutsuti nüüd laewa tekki
peale, kus Bridit Meinrot omma ühheksa-sölme
Kassiga temma wasto tulli, sest praego ollid
wiis madrust, kes joobnud peaga teine teisega

rido läinud, omma hirmust trahwi kätte sanud. Se panni temma süddant wärrisema, kui ta neid õnnetumaid omma werrište selgadega näggi, ja kes praego weel sure wallo pärrast nutsid. „Kapten lasseb teid kutsuda!“ hüdis üks hääl Willemi kõrwas, ja ta tundis kohhe ärra, et se muud ei olnud kui tohter. Willem astus Komando-teffi peale kapteni ette, kes praego töös olli, uusti madrusid üleskirjutamas. Kui ta tedda näggi, ütles ta: „Sinno nimmi on Will Inkslei, ja olled üks jooksi, kes enne Laddi-Zammerei peal on teninud? — Dns sul midagist selle wasto räkimist?“ „Aulik kapten,“ wastas Willem allandlikkult, agga julge süddamega, „esiteks ei olle minno nimmi mitte Will Inkslei, waid Willem Lobek, ja teiseks polle ma ialgi ühhe Inglis laewa peal tenistuses olnud, weel wähhem üks — jooksi! Beale sedda ollen ma fogguni üks sündinud Sakslanne, kellel õiged paesid jures ollid, mis agga finniwõtmissse aial minno käest ärrawõeti. Ka on siin laewa peal praego üks mees, kes minnoga jeltsis üleskaswas, ja mind, kui ta mitte üks kelm ei polle, wägga heasti tunneb.“

„Kes se mees on?“ küssis kapten lühhidelt. „Bridik Meinrot“, wastas Willem täie sõnnaga.

Kapten tõmbas omma näo naerule, kui ta sedda nimme kulis, ja käsks Bridikut ettekutsuda.

„Bridik!“ hüdis kapten, „teie wäljautlemisje

peale pididi sehinnae Will Inkslei, üks jooksi, ollema, kes enne Laddi-Zammeri peal on teninud, mis minna ka laewa-ramato siise ollen üleskirjutatud; agga nüüd fulen minna, et temma nimmi Willem Lobel on, kes ialgi ühhe Inglis laewa peal polle teninud. Peale sedda ütleb ta ennast ühhe sündinud Sakelasse olleraad, kes teiega seltsis on üleskašwanud. Kellel on nüüd õigus, ehk kumba teiest mollematest pean ma uskuma?"

"Se mees on üks pärris wallelik!" hüdis Bridif, "ja minno tunnistusse peale kui üks jooksi Laddi-Zammeri pealt, mis wiimise mehheni hukka läks, muud kui minna ja temma peasesime elluga ärra, — teie ramatusse üleskirjutud. Temma pärris nimmi on Will Inkslei, ja mitte nenda, kui ta teile siin on tunnistanud, Willem Lobel. Et kül keik laewa-ramatud merrepohjas on, siiski woin ma sedda wandega tunnistada, et se, mis ma siin teile rākinud, tõssi on."

"Lasjeme sedda asja ni kauaks waggusi jada, kui üksford jälle Portemutis olleme, kül siis kuulda some, kellel õigus on," wastas kapten ja laskis neid miina.

Willem jāhhi nüüd madrusse kirja ja sellega tehtud! Agga Bridif Meinroti südda ei jānud weel mitte rahhule, waid ta mōtles ööd ja päwad järrele, kuidas wisti ta selle waeše Willemile weel suremad kurja woiks tehha. Willem näitas ennast pea kui üks õppinud laewa-madrus wālja,

mis kapten mitte tähhelepannemata ei jätnud. Temma olli holas, tru ja uusin keige omma tööde jures, nenda et pea keik teised laewa-madruksed tedda armastasid. Bridik Meinrot agga mitte!

Sedda wist ollid mitto nädalad mödaläinud, ilma et mingisuggust asja olleks ette juhtunud. Head tuled ajasid laewa priiskeste eddasi, ja jubba paistis Ahwrika-ma püre nende silma, kui korraga tekki pealt se hääl kõllas: „Keik mehhed üllesse, ja purjud riwi!“

Wist olli kapten ette näinud, et üks kange torm tullemas on, kus jures innimesed ial ni rutto ei woi olla, kui sedda tarwitakse.

Willem kargas ommast koist wälja tekki peale ja olli üks, kaks, kolm jubba Wof-mastis, ja otis käsfo, mis ta pididi teggema.

„Eiguta ennast, sinna laisk worst! sinna koer! ehk muido teen ma omma troosi otja jalgo alla,“ hüdis üks mees kahhijewa hälega temmale wasto. Silma et Willem olleks pruksinud ennast ümber watada, teadis ta jubba, kes se olli, kes neid sönno temmale ütles. Jubba tahtis ta Wof-mastist mahha tulla, ja omma hinge waenlast, täis wihha, sest ni fangeste kees ta werri sees, iggaweste maggama panna. Agga sel silmapilgul tõusis üks parrem mõtte temma süddamesse, ja ta ronnis kui üks kass möda tõud üllesse.

„Wof-mast mahha!“ hüdis kapten wihhaga ja jubba langes Wof-mast sure pragginaga mah-

ha, kus enam kui üks tosin kassa temma kallal ollid, tedda finniõddumas, et tuul mitte lohhe ei saaks katti pešta. Willem olli üllewel plokki jures kõisi õiddumas, kui ta Bridikud ennele al — sellejamma kõie külges — näggi, ja seljammal filmapilgul tundis ta ka ärra, et se rõngas, kus sees temma jalg tedda pidamas olli, korraga alt ärrakaddus. Ja weel ennem, kui ta omma kättega purjo külge olleks finni sanud hakkata, langes ta seljili, ja kukkus kesh laenetawa wagga-merre sisse. Kukkudes olli ta üht naermist kuulnud, kes muud ei olnud, kui Bridik Meinrot. Monni temma sõbradest, kes tedda ollid kukkumad näinud, hüüdsid kui ühhest suust: „Üks mees üle rellingi!“ Keist sõnna-dest said kapten ja keif madrused arro, mis se hüüdminne tähendas, ja filmapilk ollid keif abbiks ni rutto kui woimalik laewa ümberpõrda ja hädda paati alla lasta. Üks madrus olli ühhe Kretingi*) kõiega merde wisjanud, mis külge Willem kahhe kãega finni hakkas. Pea matsid laened tedda tükkis Kretingiga süggawa merre põhja, pea tousis ta jälle mee peale. Nenda laenetega woideldes näggi ta korraga üht abbi-paati ennele pole soudwad. Nüüd ollen ma

*) Kreting on üks wãikenne molli modi künna, mis selle tarwis prugitakse, et ueste tõrmatud kõiedest, mis ifka tükwad, mitte tõrw mahha ei jõe, waid senna sisse tükub, ja lange laenete sees mitte põhja ei wao.

peastetud! hüdis ta ommas süddames. Agga, oh hädda! se paat soudis hopis teise pole.

„Kas naad mind mitte ei peaks näggema? ehk otšivad nemmad mind ühhest hopis teisest kohhast?“ mõtles Willem ommas surma häddas. Korraga tulli se mõtte temma süddamesje: Ehk on agga Bridif Meinrot seal sees, ja lasseb madrusse melega üsna teise külge souda? Ta wöttis omma wiimse rammu kokko, ja katsus hüda, agga temma heal ei annud enam. Korraga kuleb ta ennese liggidal soudjate Hurraa! hüüdmist, ja näab ka sedda abbi-paati igga filmapilk liggimale tulleswad. Monni minnut weel, ja Willem on — paatis. Agga immeks panna, se essimenne mees, kelle peale ta ommad filmad tõstas, on Bridif Meinrot, kes wiuhase näoga temma otša watab.

„Bea olleksid sa meie käest kaddunud,“ ütles üks neist soudjatest; „sest Bridif ütles, et ta sind on näinud wasto fest-hommikut minnewad, agga Tom Brots ei lastnud ennast mitte seggada, waid türis wessi-kare alla, kunni sind näggime.“

Bridif Meinrot ei lausunud sõnnakest, agga ta südda kees tuld sees, et temma kurri nou sel korral jälle olli tühjaks läinud; — ja kui Willem temma otša watas, läksid ta palled punnaseks kui ledetud wähhil.

Se film saun ei polnud Willemile mitte suurt kahjo teinud; sest et tark tohter kohhe temmale soja jua andis, mis tedda higgistama ajas.

Willemit olli ka tohtrile räkinud, et temma merresse kulluminne üksnes Bridit! Meinroti läbbi on tuhtud, ja et ta kulludes selgeste kuulnud, kui Bridit tedda tagganaernud. Agga ühtlasje pallus ta ka, et tohter Bridiko kurja tööd mitte kaptenile ei piddanud räkima, sest et temma ei teada, kos just Bridit sedda rönkast jalla alt on ärratömbanud, ehk on ta isje libbisenud.

„Baljo ei woi sedda kelmi kül mitte uskuda,“ wastas tohter, agga tedda just ühheks mõrtsu- faks piddada, sedda ei tohhi meie ka mitte. Kui ta agga sedda kurja töeste on sowinud, siis ei jätta temma enne järrele, waid mötleb, kunni sind saab kogguni undlikuks teinud, ehk isjeennejele kōie kacla pannud.

Kahhe päwa pärrast piddi üks madrus ühhe wargusse pärrast wiiskümmend hopi selle ühheksa sõlniise Kassiga sama, ja keigile laewa-meestele anti käsko laewa peale tulla, et iggamees peaks nähha sama, mis hirmus trahw iggaühte wotab, kes sedda seitēmet käsko rikkuda püab.

Selle madrusje otja eest olli selgeste nähha, et temma mitte ilmasüta omma trahwi ei pid- danud sama, agga siiski teggi ta, kui olleks temma se kõige õiglassem innimenne olnud. Subba olli särk temma ollade pealt maas, kui kapten fajutist tekki peale tulli ja hüdis: „Bridit Meinrot ja Tom Bilten, astuge ette!“ Moll- lemad astusid reast wälja, kui se jüallune pallu- ma hakkas: „Aulik kapten! teie tahhate ühte

ilmasütad peksa lasta, sest mitte minna, waid üks teine on se warras, — siiski ei tahha ma just mitte sin nimmetada ja kannan sedda trahwi hea melega. Ballun agga ni paljo, et aulif kapten sedda aasja parreminne järrele kulaks, kurni se pärris süallune wälja tulles.“

Neid sõnno üteldes hoidis ta omma Pea maas, kui se, kes häbbi pärrast tedda ei tohhiks üllestõsta, ja iese wärrises ja nuttis ta seal jures kui üks laps.

„Siis ütled sa ennast tõeste ilmasüta ollewad?“ küsis kapten pahhase hälega.

„Muidogist ollen ma ilmasüta,“ wastas ta nuttuse hälega. „Ja kui teie agga parrem järrele lassekõite otsida, kül siis aasi ilmsi tulles, kes se pärris warras on.“

„Tunnista, kelle peale sa arwad, siis olled ja ommast trahwist peasenud!“ hüdis kapten.

„Sedda ei tahhaks ma just mitte tehha, et omma seltsimeest pean nimmetama; sest se näaks nenda wälja, kui olleks minna se mees, kes omma liggimessele püaks kurja sowida.“

„Wige tedda kelmi ärra, ja luggege temmale omma 50 hovi täieste wälja! Mitte üks ei tohhi teie temmale kinfida; sest ta on selle wäärt,“ hüdis kapten täis wiha.

„Ma ütlen, ma ütlen!“ hüdis ta ennam karjudes kui nuttes. „Agga kes sedda ussub, kui kül tedda nimmetan?“

„Minge temmaga kus k...!“ hüdis kapten täis vihha.

„Kannatage, kannatage, Jummal! pärrast, kannatage! — se pärris warras on Will Inkslei, ehk kuidas temma isse ennast nimmetab, Willem Lobek!“

Kui üks wälgo-nool käisid need sõnnad Willemi süddame läbbi. Pea läks ta näggo punnaseks, pea jälle walgeks kui lummi. Ta watas Bridiko otsa, kes ühe ni röömsa näo teggi, kui olleks kegi temma tasko . . . . . ja seal jures omma ühheksa sõlmelise Kassi peale watas, mis kül pea Willemi seljaga pididi sõbrust teggema.

„Kas sul on selged tunnistused selle peale, et Willem tõeste warras on?“ küsis kapten.

„Tunnistuse mees on Dikkes Tott, kes sedda on näinud, kui Willem wargas käinud.“

„Dikkes Tott!“ hüdis kapten, „astu ette ja rägi, mis sa tead.“

Dikkes Tott astus kapteni ette ja ütles: „Gila õhto, kui ma tüürmanni kajutist mödaläksin, olli üks mees just kui Willem Lobek promjant-kambriks wäljatunud, ja otse rumi läinud, kus ta mitmed pakkid taskust wäljawöttis ja omma kasti sisse panni. Kas se kast Willem Lobeki jaggo olnud, sedda ei tea temma mitte tunnistada, sest et wägga pimme olnud.“

„No, tagga parremaks!“ hüdis kapten. „Se assti lähhab ikka kentsakamaks! — Bridik

Meinrot! mis teie senna jure ütlete? Kas teie ollete sedda näinud, et Willem Lobek prowjant-kambrist eile õhto wäljatulli?"

"Sedda polle ma kül mitte näinud," wastas Bridif, "agga sedda ollen ma näinud, et Willem Lobek eile õhto omma kasti jures olli, ja ennast ümberwates mitmed pakkid sinna siöse panni."

"Ja teie woite selle peale wanduda?" küsis jälle kapten.

"Miks mitte, sest sedda ollen ma omma silmadega pealt näinud!" kostis Bridif Meinrot.

"No, Willem Lobek, mis on sul keige nende tuunistuste wasto ütlemist?" küsis kapten ennast temma pole pöördes.

"Et keif need tuunistused üsna walled on," wastas Willem täie ja ilmafartmata jonnaga, "ja nemmad mind melega tahtwad wargaks tehha. Sepärrast tahhan ma, et aulik kapten minno kasti läbbiotfib, ja siis warsti nähha saab, mis häbbemata tükki need kelmid minno ülle on wäljamöttelnud."

"Se peab ka warsti sündima!" hüdis kapten. "Sest minna tahhan ommetegi teada sada, kes se pärris warras siin laewa peal on. Maxwell!" hüdis ta ühte liggi seiswad ohwitseri. "Teie wõtke kaks meest, ja laske Willem Lobeki kasti filmayill tekki peale tua, et ma omma silmadega nähha jaan, kuidas luggo on?"

Kast kanti tekki peale, ja kapten hüdis: "Te tedda lahti, Willem!"

Willemit pistis kae tasko, wöttit wäljawötma, agga ommafs immekspannemisjeks leidis ta, et tedda seal ei olnud; kus kahhe tunni eest olli pannud. Demma näggo läks walgeks, kui ta feif taskud sai läbbiotinud ja ifka weel wöttit ei leidnud. „Minna ollen omma wötme ärrakautanud, eht on üks tedda minno taskust warastanud?“ hüdis Willem pool pahhase melega.

„Tühhi walle, tühhi walle feif!“ hüdis kapten wihhaga. „Tümmerman! toge kerwes ja muuk-raud sia!“

Silmapiilk olli laewa-tümmerman kerwe ja muuk-rauaga seal, ja Willemit fast lahti. Agga mis leiti sealt sees? — Üks nael tubbakast, ja sinnise pabberi siise seutud — na umbes arwata wiis naela subkurt, mis just pari päwa eest prowjant-kambrist ollid ärrakaddunud.

„Kas sa nüüd weel tahhad taggasi ajada, et sinna mitte se warras ei olle?“ küsjis kapten Willemit käest.

Kui lummi läks Willem näost walgeks, ja ta ütles: „Nulif kapten, need praego leitud aejad tunnistawad mind kül warjaks, agga minna woin Tummala ja innimeeste ees wanduda, et minno käed neid mitte süna siise ei olle pannud; sest tänna hommiko, kui ma omma kasti kallal käisin, ep olnud neid asjo mitte seal sees! — Neid on üks kurri innimenne, kes mulle sowib kurja tehha, süna pannud.“

„Wah-ohwitjer!“ hüdis kapten, „pange se

kelmi randa, ja wige tedda wahhi alla! — Kül
homme temmaga nou leiame, kui ta ommad
hobid fätte saab. Ja sinna, Bliver Sifes, olled
pri, ehk ma sedda kül ei woi ärraarmata, mis
hädä Willemit on wargile ajanud. Bridif
Meinrot! willistage keik mehhed prufostile, ja
sellega on tännajeks kohhus löppenud."

Kapten läks omma kajutisse, ohwitserid tah-
ha-tekki, ja madrusjed omma prufosti wõtma.
Agga Willem widi, pärrast sedda kui temmal
fätte ja jalge ümber rauad ollid pandud, alla
wahhi-kambri.

Teise hommiko warra hüdüs üllem-poots-
manni wille keik tekki peale, ja Willem Lobek
todi ülesse. Üllem-tüürmann astus ühhe pab-
berirulliga temma ette ja hakkas luggema:

"Et Willem Lobeki kastist eile need warras-
tud asjad on leitud, siis moistab laewa-kohhus
omma käsjo-ramato järrelé temma wargusse
palgaks 120 hovi selle ühheksa sölmelihsse Kasfiga."

Willem seisis kui kiini-naelatud omma koha
peal, egga lausunud mitte sõnnakest.

"Särk mahha!" hüdüs kapten täis wihha.
"Ja teie, Bridif Meinrot ja Tom Bilten, tehke
mis minna teid käsijn!"

Ilma sõnna lausumatta tõmbas Willem järgi
ülle Bea, ja Bridif Meinrot tõstis jubba omma
hirmust löma-riista röömsa süddamega ülesse,
kui korräga Masti-Korwist üks wahhi soldat hü-
dis: "Üks wöeras laew näitab omma jöa-plaggo!"

Rapten wöttis omma pitkasilma, watis ja hüdis: „Üks Brantsus näitab omma plaggo! — Wötke Willemit, waht-ohwitser, temma jääb teie holeks; sest tänna jääb ta weel trahwimata!“ Kende sõnnadega ruttas ta Kommando-tekki ja hüdis: „Laew lahgingi tarwis walmis! Waenlanne on tullemas!“ Ja ühhest tekki-otjast teise hüüdsid ohwitserid: „Laew lahgingi tarwis walmis, waenlanne on tullemas!“

Kui sippelgad ollid keif tekki peal ammetis. Ligid tõsteti wälja, sured-tükkid lahgingi tarwis walmis seatud, püsirohho kastid ja kulid tekki peale kantud, ühhe sõnnaga, keif walmistasid ennast waenlasje wasto ja wähe aia pärrast seisid iggamees omma seatud kohha peal. Willem olli wahhi-kambri widud, ja temmale üks soldat wahhiks kaja antud.

III. Sõa-lahging ja Pridiko hirmus ots.

Laewa tohter läks alla rumi watama, kas Orlop-tekkis keif korra pärrast on, sest seddawisi hütafse se koht, kus hawatud laewa-mehhed kantud sawad. Willem, kes tedda räkivad kulis, mõtles ommas süddames: „Müüd ehk ilmaški!“ ja hüdis omma wangi-kambri ukse läbbi: „Aulif tohtre herra! teie ehk pannete sedda liig julgus-seks, et ma omma willetjusse sees, kus praego ollen, teiega julgen räkima hakkata, agga et teie ennast ifka nenda lahke minno wasto ollete näitnud, siis tahhan teile tunnistada, et ma mitte

neid asjo polle warrastanud, ni tõeste, kui üks Jummal taewas ellab.

„Kule Willem!“ ütles tohter, „minna tahhan sedda kül uskuda, et sa ilmajüta olled, agga sa tead, need aejad, mis sinno kastist leiti, tunnistawad sind süalluseks, — ja kui ma kül püaks kaptenile sedda räkida ja püsjut sinno eest seista, siis ei loda minna mitte, et ta sedda uskuda wõttab, ehk omma sõnna taggast tõmbab?“

„Ei, ei, aulik tohter! minna ei tahha ka mitte, et teie minno lahtilaskmise pärrast peaksite palluma, waid et kapten mind mitte kui ühte argpüksi siin ei lasjeks küllitada, jenni kui keif teised minno seltsimehed waenlasse wasto sõddiwad. Ehk ma kül mitte üks Inglis-mees ei polle, siis ei keeb mul werri nisamma sees kui neil.“

„Se on õige, se on õige, sedda tahhan ma silmapilk tehha!“ hüdis tohter treppist üllesse tekki minnes. Wie minnuti pärrast tulli tohter jälle waht-ohwitjeriga taggast ja hüdis: „Kapten on sulle lubba annud, lahingi aegus suretükki jures olla!“ Ja waht-ohwitjer, kes Willemi kae-rauad lahti wõttis, lisjas weel jenna jure: „Ütlen sulle, saab meil üks raske tund ollema; sest waenlanne näitab weel üks kord nenda tuggew ollewad, kui meie, ja sellepärroft peame katsuma tehha, mis ühhe õige sõa-mehhe kohhus on.“

Monni minnut, ja Willem seisis omma suretükki jures. Agga mitte kui üks kelm ja warras, waid kui üks tru ja julge süddamega sõa-mees.

Selle laewa peal, kus Willem tenis, ollid 48 suur-tükki, kümme pommi ja üks tubhat kaks jadda meest. Agga Brantjusel olli üks suur laew ja kaks wregatti, misläbbi wägga korta wois, kas Inglis-mann mitte ei peaks kautama.

Brantjus laskis esimese lahingi Rojal-Wiljamsi peale, mis kõmmas, agga mis se selle sure kerrele pididi teggema?

Nüüd pöris ka Rojal-Wiljams omma külje ette ja panni omma 24 suur-tükki waenlaese ninna wasto, nenda et ta kui üks wallaskalla otja we alla toppis, ja tekki peal tükki wiiskümmend meest omma werre sees maas ollid. Sel silmapilgul panni ka waenlane omma külje wasto ja andis tuld. Agga nüüd pörrutas Rojal-Wiljams omma wiis pommi wälja, kui ka wot-mast sure mürrinaga üllewelt mahhafufus, ja ühe hea salga ommast meestest ärratappis, nenda et ta tükkil aial tulle andmisje peale mitte ennam möttelda ei woinud.

Nüüd olleks se Inglismannil üks kerge aesi olnud, omma waenlast jutumaks ärrahukkata, kui mitte need wregattid abbiks polleks tulnud. Agga mis temma suur kerre neist holiis? Siiski läks lahing minnut minnutist ilka kibbedamaks. Rojal-Wiljams lugges 60 surnud, ilma neid, mis hawatud ollid, ja Brantjus ehk kolmkordani paljo. Wiggaste hoigaminne ja surrijatte wallo hää l seggas ennast sure-tükki mürrina sekka, et kolle olli kuulda ja näha. Kes weel omma

sure-tükki kõrwas püsti seisid, hüüdsid: „Hurraa! Viktoria!“ ehk kül purjo-raad ja kõie-tükkid jure kollinaga üllewelt mahha langesid, mis monne mehhe iggaweste maggama pannid.

Wille, kes liikmatta omma sure-tükki jures olli olnud, ja üht allalist tuld omma waenlase peale saatnud, kulis häkliste ühte häält: „Tulge appi, tulge appi!“ ennese kõrwas. Ennast ümberpöördes, näggi ta, et Billen Seikes omma sure-tükki tagga maas olli, ja ennese kät, mis agga püsjut riwand olli, nartjuga finni piddas. Seal tulli agga Üllempotsmann ja sundis omma trossi-otjaga tedda jälle sure-tükki jure taggast.

Kui waenlane näggi, et ta ommetegi Rojal-Wiljamst wasto ei sanud, panni ta otja alla tuult ja läks minnema. Ja sellega olli lahking lõppend. Laewa peal olli siiski teggemist kül. Surnud piddid maetud, se on merresse lastud, laewa-tek werrest puhkaks pestud, ja püsjirohho fast jälle keldri pantud sama, mastid, kõied, purjud ja keik muud wead wäljaparrantud ja lohhentud sama. Kui keik omma paiga peale seatud ollid, pugges ka Wille seest raskest tööst omma koi siise puhkama. Agga sel filmapilgul tullid keik need ilmasütad walled temma ette, ja se trahw, mis weel ees seisid, waewas tedda hirmus. „Mis aitab so wässiwatta truus omma üllema wasto? — mis aitab, kui ta ka sedda trahwi mulle andeks annab, ja minna seal jures omma ello aia warga nimme pean

kandma?“ Kui ta nenda omma ello üle järrele mõtles, tulli kokka-pois alla ja hüdis: „Silmapilk, Willem, tulle haigede rumi, sest tohtri herra lasseb sind kutsuda!“

„Mis siis tohtril wigga on, et ta mind kutsuda lasseb?“ küsis Willem ommast kolst ülestouätes.

„Tohtril polle kül wigga ühtegid, agga seal on üks, kes praego raskeste surmaga woitleb, ja sind räkida tahhab.“

Agga se ommetegi Bridil Meinrot ei peaks ollema, kedda ma pärrast lahkingi hakkatust mitte ennam polle näinud? mõtles Willem iseeneses, ja kargas kui wälk rumist wälja ja läks Orloptekki. Seal seisid ühhe raskeste hawatud wodi ees tohter, Browjantmeister, kaks Leitenanti ja üks ohwitjer, ja sisse astudes, kulis Willem surrejad praego neid sõnno palluwad: „Ja anna meile andeks meie wõllad, nenda kui meie andeks anname omma wõlglastele!“

„Asto liggimale, Willem! sinno wargusse sü on walgusse ette tulnud. Kas sa tunned kedda meest siin?“ Agga se, kes seal wodi raskeste hoigas, olli filmnäuust ühhe sure-tükki kulist nenda ärrapurrustud, et seal mingisuggust arro ei woinud sada, kes ta tõeste olli. Siiski ei prukinud Willem mitte kaua järrele mõttelda, waid temma eesimenne waatminne selle õnnetuma peale tunnistas, kes ta olli.

„Willem Robek!“ hüdis se raskeste hawatud

tasjase hälega. „Minna pean surrema, sest sedda on tohter mulle ütelnud, ja ma isegi tunnen, et mulle ennam kauaks ellada ei olle. Sepärrast pallun ma sind: anna mulle sedda keik andeks, mis ma sulle kurja ollen teinud. Minna tean, et ma üks wägga kurri innimenne ollen olnud, agga peaksid ja teadma, mis suurt wallo minna praego tunnen? — Oh Jummal! Jummal! mis luggo saab minnoga teises ilmas ollema?“ Seal jures röggijesid ja korrijesid temma rinnad hirmus.

Nattukesse aia pärrast küsis ta jälle: „Kas sa woid mulle andeks anda, Willem?“

„Jäge rahhule!“ kelis nüüd tohter ja kallast ueste rohhto nartsjude peale, misga haige silmad kaetud ollid. „Wata sia, Willem!“ ütles tohter ennast ümberpöördes. „Bridif Meinrot on praego tunnistanud, et se keik temmast üks selge walle on olnud, mis ta sinno üle on räkinud, ja et sinno nimmi mitte Bill Inkslei, waid Willem Robel on. Peale sedda on ta Bill Seikest selle tubbaka ja subkro wargusje jurest leidnud, agga temmale rahha maksnud, et ta sedda süüd sinno peale peaks tunnistama ja need warrastud asjad isse sinno kasti pannud, kui sa weel maggasid. Nüüd on se pärris warras kä, ja sinna olled keigest süüst lahti! Kas sa kuled, Willem?“

Willem seisis kui teletu tohtri ees, ja ei sanud sõnna suust wälja. Korraga tousis se mötte

temma armsa Amanda järrele, kes praego ehk weel sures kurvastusjes on, temma süddamesje, agga sel filmapilgul olli se parrem aesi temma süddant woitnud, nenda et ta keif wihha olli ärraunnuстанud, ja ennast Bridiko pole pöris ja ütles: „Minna annan sulle sedda kurja, mis sa minnule ja minno armsa Amandale olled teinud, keif süddamest andeks, ja sowiksin wägga, et ka Zummal taewas sulle sedda andeks annaks.“

„Oh Zummal, Zummal, olle mulle waejele pattusele armolinne!“ need ollid Bridiko wiimsed sõnnad, mis ta weel räkis, ja siis heitis ta hinge.

Willem pöris ennast wessiste filmadega ja kurwa süddamega ümber ja läks jälle omma koišje.

Jah, Jõsand, ütles Willem seal isjeenneses, nenda leiab sinno wits neid, kes sind ei karda ja ommas süddames omma liggimesjele püüdwad kurja tehha; — agga ma palun sind weel: ölle temma hinge wasto armolinne, ja ärra arma sedda temmale mitte pattuks!

Teise hommiko warra hüdis Ülem-potsmanni wille keif mehhed tekki peale. Willem Lobek ja Bill Seikes piddid ette astuma.

„Poišid!“ hüdis kapten, teie teate, mis suur süallune Willem Lobek (sest nenda on temma pärris nimmi) eile weel olli, ja kui suur trahw tedda otas, mis agga selle paggana Brantjusje läbbi andmata jähhi? Nüüd on se pärris warras meie kä,“ ja nende sõnnadega näitas ta Bill Seikesi peale, — „kes teise käsjo ja makjo

peale sedda furja tööd Willem Lobefi peale tunnistas; ja sinna, Üllem-potšmanri abbimees, loed temmale omma 120 hovi täieste wälja, ja mitte üks wähhem, sest se kelm on tedda töeste wäärt. Ja teie, Willem Lobef, ollete ennast eile kui se keige wäprom söa-mees ülesnäitnud, sepärrast nimmetan minna teid tännasest päwast Rojal-Wiljamsi Üllem-potšmanniks. Peale sedda küsün ma teilt: kas tahhate weel kauemaks Inglis plaggo al tenida? kui mitte, siis sadan teid esimesse laewaga, mis Portšmuti lähhab, taggasi.“

Willem löi kapteniga kät ja jähhi nüüd Inglis tenistusse. Keik laewa madrusjed tullid nüüd Willemile önnne sowima, ja üks „Hurraa“-hüüdminne tunnistas, kui wägga keik tedda armastasid.

Bill Seikes sai omma 120 hovi jure karjumisse al täieste kätte loetud, agga mitte ühte meest ei olnud laewa peal, kessel temmaga halledad meelt olleks olnud.

Täis kolm aastad läksid möda, enne kui Rojal-Wiljams käsko sai taggasi pöördä. Oh sedda römo, mis Willemi jüdda sees tundis, kui ta Portšmudi liina saddama ennese ees näggi, ja kui suur rööm olli weel Amandal, kui ta Willemid näggi tuppa astuwad ja temma ümber kaela hakkawad ja allati hüüdwad: „Minno Amanda, minno armastud Amanda! ellad ja weel?“

Nenda olli Willemi ello luggo Bortsmudi
liinas. Mis temma omma õnnetuseseks olli
arwanud, se piddi temmale õnne saatma; agga
Bridik leidis sedda, mis temma otšis!
Nahho nende kontidele.

Kolm asja tahhan õppeta',
Kuis liggimest woid armasta':
Sa pead Jesust palluma,
Et ta sind wõttaks walgusta'
Siin, ommašt surest armo wäest
So hinge peasta pörgo käest.
Ka, teiseks, pead sa temmale
So süddant andma hopiske,
Et ta seal ilma tiillita
Woiks omma semet kütwada.
Se kolmas asji on siis weel:
Et temmaga sul on üks meel,
Ja ust, mis surma häddasli
Ei lahko temmašt kogguni!
Siis olled sa ta jünger töest,
Ja armastad ka — liggimest.

10.

üks Jani = päwa õhto.

Was peaks ka meie seas neid ollema, kes ei
teaks, mispärrast Jani-päwa pühhitsetakse?
No eks ma üttele ikka! nüüd on imme lahti!
Eks ta olle jo Jani nimme pääw?

Tõssi kül, armas naabri-wend, se ta on ta!
 — Agga mis modi piddawad meie päiwil rah-
 wast Jani-päwa? Jummal parrako, üsna pras-
 simisses ja lia jomisses! Rahwas pühhitsewad
 pühha Joannese nimme päwa, kui olleks ta
 sadana ja mitte Kristusse apostel olnud.

Millal tewad rahwas ennam patto kui Jani-
 päwal, ni heasti liina kui Ma paikus? Jani-
 päwa õhtul on ristiusso rahwast ni melest ärra
 läinud, kui olleks wanna sadan isse ilmsi neid
 tagga-ajamas. Siis tõmbawad poisid ja tüd-
 rukud kui meletumad wassikad ühhe-teise woido
 tantšida ja karrata, kas olgo surm sealsammas
 paikas! — No kes seal jest kulab? — Eks se
 olle rummalus, et rahwas just sellele ni suurt
 au pakkwad, kes nende surremata hinge igga-
 weste hukkatusse siise sadab, ja omma Õnnis-
 teggiad ja hinge-karjast kui pu-tompo toa-nurka
 wiškawad, kes neid ommeti on lonud ja omma
 ilmajüta werd nende eest wallanud? Eks olle
 tõssi, mis se pühha kirja salm ütleb? :

Kes pörab kurja rahwa meelt,

Mis pimmedusses kõnnib?

Ehk kes neid hüiab laialt teelt

So saunaga ja nomib

Siin nende kõwwad süddamed,

Et jättaks hukkatusse teed,

Mis wimaks pörgo sadab?

Dh, armas ristirahwa suggo, pühhitsege
 ommetegi üksford Jani-päwa, Jummalat tões ja

waimus kummartades, ja ärge tehke sedda päwa mitte ühheks prassimisje ja joma päwaks, kus mitte ükspäinis omma ihho-terwist ei rikko, waid ka hinge, mis jurematta on, iggaweste hukka sadate. Eks se polle halle kuulda? Ellage kaasinaste, kui õige ristiinnimesje kohhus on, siis saab Jummal teid ja teie laste lapsi rohkeste õnnistama siin aialikkult ja seal iggaweste! —

Ühhes Saksama küllaä diiskasid rahwas: „Esmaspääw on Jani-pääw!“ Agga firriko-õppetaja kansli pealt nomis rahwast ja ütles: „Ma pallun teid, ni heasti noort kui wanna, ärge minge tänna õhto mitte Jani tullele, waid jägem wagguste koeo; sest Kolera on meie liggidal liikumas, ja kes teab, ehk woib ka järg meie kihhelkonda tulla?“

Agga kas rahwast sedda kuulda wötsid? Mis weel! Nemmad naersid ja ütlesid: „Mis Kolera?! — Rustiliste ellatud, ja õnsaste surtud, on jarwilisje rehnung täieste rikkutud.“

Agga kuulge, mis sünnib.

Pühhapäwa õhto jouab kätte, ja rahwas foggub kui murdo kõrtsi ette. Seal on poisja ja tüdrukuid, wanna-mehhi ja naisi, wioli-mängiad ja türgi-trummid, ja üks mürra ja kärra, mis kolle! Õlle ja wina wadid seiswad mees mehhe kõrwas, kus ni rutto siise kallatakse kui agga jouab. Sest jominne on jo se pea-asi! Ja õnnetegi olli õppetaja hommiko firrikus üttelnud: „Jätke sedda, sest se ep olle mitte

hea, et ristirahwas ennast kui meletumad Iomad täis wina lakkwad, kust läbbi üks õnneto ello tulleb, ja palju ennast melega surma saatwad." Nemmad agga jowad mis siise lähhab, ja siin ja seal, pude al, on joobnud pitkali maas, otje ninna al. Ja need keif on ristiinnimesjed! — Seal hüab üks joobnud peaga mees: "Boisid! Kas teate? — teme õppetajale puusti, ja peame temmale jutlust. Teeb temma meile, teme temmale jälle!"

"Ja, ja, teme, teme!" hüüdsid mitto meest. Kuulge siis, mis naad jölledad teggid. Nemmad wallitjesid enneste hulgast ühhe mehhe, kes ennam joobnud kui tark olli, pannid tedda ühhe pitka laua peale, katsid rättikude ja rietega ülle ja ülle finni, wõtsid öllade peale, ja siis, otje kirriko-õppetaja maiasje! Agga seal on jubba keif pimme; sest õppetaja on jubba maggama läinud. Mis tewad need pörgulisjed? Nemmad tõstwad ühte jölledad laulo, ja karjuwad, kui palju kurgud andwad. Siis pöörwad jälle taggasi, ikka kõrtso pole. Sure maante silla jures kuulwad naad omma surnud kangeste röggisewad. Nemmad ruttawad sure kassa ja naeruga kõrtso ette, pannewad laua mahha ja hakawad rättikuid ja ridid temma ümber ärrawõtma. Agga mis näwad nende silmad nüüd? Se waene mees woitleb jubba surmaga, ja on must kui paja-põhhi. Seal karjuwad keif kui ühhest juust: "Sinna kallis Jummal, kolera, kolera!"

ja jookswad eemale. Teisel hommikul laaskis ta kirrifo-õppetajad ennese wodi ette kutsuda ja kolmandamal päwal olli ta — surnud!

Kes nüüd sealt küllast läbbi lähhab, ei kule enam kerra egga mürra. Sest keik on waggusi, kui kirrikus; — agga surno-aed on täis wärskleid haudi.

Kes tahhab Ma peal pilgata,
Ja patto tehha melega,
Kül Jummal tedda karristab,
Et temma wallo tunda saab,
Ja hüüdma omma hädda sees:
Oh minna kurt ja pimme mees!

11.

Santwärgi = sell ja lest = naine.

Unslammi linnas Bommeri-maal kopputas aastal 1804 üks waene reisi-sell ühhe ukse tagga ja pallus mönni koppik reisi-rahha. Kui ta näggi, et legi lahti ei teinud, läks ta sisse ja näggi ühhe haiglasse wanna naisterahwa wodis maas ollewad.

Oh armas laps,“ hüdis se wannake, „minul ep olle jusse mitte koppikust anda, sest ja näed, et ma üksti ja haige ollen.“ Ja se waene pididi tühjalt wälja minnema.

Monne tunni pärrast tulli ta jälle taggast,

ja kui se wannake tedda näggi, hüdis ta: „Armas Jummal, minna ei woi sulle je ühtid anda.“

„Just sellepärrast ma tullen, et teil ühtid ei olle,“ wastas se reisi-sell, jaallas leiba omma kübbara seest wannakesse ette laua peale. Pärast wöttis ta monned hõbbekoppifud taskust, andis neid wannakesse kätte ja ütles: „Sedda annan ma teile, wanna emmake,“ ja läks jälle taskakeste uksest wälja.

Se waene leik-naine olli ühhe soldati naine, nimmega Larooge. Agga mis selle reisi-selli nimi olli, ei tea minna mitte, waid Jummal inglid taewas.

Kes jaggab waesel' pallakest
Ja peastab tedda nälja käest,
Sel annab Jummal kätte teal,
Kui mitte siin, siis taewas seal!

12.

Hamburgi-liina mäggi.

Siin tahhan teile püesut Hamburgi liinast räkida, kuidas ja mil wiisil rahwas seal ellawad, ja omma pühhapäwa pühhitsewad, ni heasti suurt-juggo kui allamad, rikkad kui waesed. Hamburgi lin on üks wägga suur ja kenna kaubalin, ja paietab omma tornide ja förgede maidega kui üks kuningas omma au-ehtes.

Wimati kirjutas mulle üks hea sõbber sealt liännast ühhe ramato, mis ma temma sowimisse peale ka teile, armsad Jutto-mehhe sõbrad, siin Ma-kele peale ollen üllessepannud. Kirri on nenda: Armas sõbber! sinna lootsid ehk ühte kenna juttoramatud minno käest sawad, kus seest sa ühte ja teist omma Gesti-sõbradele olleksid woinud wäljakirjutada. Agga ma lödan, et se, mis siist leiad, niisammo neile tarwis lähhab; sest nemmad on jo ka ristirahwast ja Danisteggia kalli ja ilmašuta werre läbbi lunnastatud hinged, kui Hamburgi liinna rahwast. Sepärrast panne kirja, mis sünnib, ja ärra karda ühtigid!

Lihhawette pühhad on kül mödas, agga mis sest luggo on? Miad tulleswad ja lähhawad; nenda siin Hamburgi liinnas Saksa-maal, kui seal Hapsalo liinnas Gesti-maal. Ja Jummal ütles tännawo Lihhawette jälle Hamburgi liinnale: „Sinna — Hamburgi lin — pead pühhawäwa pühhitsema.“ „Mis se on?“ küsib Hamburgi lin. Ja Jummal ütles: „Sinna pead mind kartma ja armastama, et sinna minno jutlust ja sõnna mitte ei põlga, waid sedda pühhaks pead, heal mehel kuled ja õppid!“

Agga mis teeb Hamburgi lin? Kas ta kuleb, mis Jummal käsib? Büsšut kül! Kuulge siis: Hamburgi liinnal on üks allew, ja se hütakse Paulusse allewiks. Mis aiast temmal se pühha nimmi jubba on, ei tea minna mitte; agga minno arvates woiks temmal üks hopis

teine nimmi olla. Sesamma allew on ühhe kõrge mäe peal ja kandis enne selle nimme: „Hamburgi mäggi“, sest et ta hea tüf ülle Elbe saddama omma peaga watab. Arra unnusta mitte ärra, et Hamburgi liinjal Elbe jõe äres üks nurjato suur saddam on, kus igga Rihhawette, kui jae jubba ärralainud, saddade wist kauba laewo seiswad, kes keik middagid otawad siise-sawad, et jälle möda jögge eddasi sure laenetawa merresse saaks miinna. Siin Paulusse allewil ellawad need märato madrusse hulgad, monned piisjemattes, monned suremattes maiades kous, ja puhkawad kui karrud ommas peesjades, kes näppo immewad. Ja on seal esimessest Märist wiimse Soulo ku päwani, aasta läbbi, laad; ja üks mürra ja kärä, et se kolle kuulda. Kas ja usjud, jöbber, se Paulusse allew on se pärris sadana ello-paif, kus näddala sees ennam watto tehakse, kui Hamburgi liina maia-müride sees kiwwa on. Oh siina waene Paulusse allew! Kesket selle allewi lähhab üks pitt ja lai ulits, kus ennam kui sadda kahhe-hobbusse heina-koormad üks teise järrele mahtuwad, ja siiski ühhest otjast teise ei ulluta; ja laiem on ta, kui monne liina kauba-turro. Sesamma ulits lähhab ni kaugele kui Altona liina, mis Hamburgi liinaga nenda ühte on kaswanud, kui oks paio-pu külges. Ja kui ma omma ühhe jallaga weel Hamburgi liinas ollen, siis on teine jubba Altonas, kus need Holsteini rahwast Daanlas-

tega söddisid, ja ennast Dani wallitsusje alt lahti teggid, aastal 1864.

Se olli Rihhawette esimesesl pühhal, kui ma Altonast tulles, Paulusje allerwist läbbi minnes üht mürra ja kärä kuulsin, et körwad tahtsid mul luffko minna. Sinna kallis Jummal, mõtlesin ma, mis siin tänna jälle on? Kui ma omma ette watan, oh sinna kallis Jummal, ni kaugele kui film nähha ullatab, on Paulusje mäggi täis rahwast, kui üks must pilw; — kui olleks Jummal lastnud innimesesi kui rahhet taewast mahhasaddada, ja parremal ja wasjakul pool üks rahwa tungiminne, kui wisakaks fegi aknast kulda nende jekka. Kas need feif on sia kofko tulnud omma Dnisteggia üllestousmisse pühha pühhitsema? Küssin ma isjeennese käest. Mis weel! Agga lähhan ommetegi watama, mis seal on. Seal seisab üks maia, walged postid ees. Sinna sisse tungib rahwa hull, mis wennib kui köis. Minna küssin: Mis siin on? „Siin mängitakse teatert, ja loetakse ühte immelikko ramatud, mis peada üllem ollema kui Piibel, ette,“ ütleb üks wannalik mees, kelle otja eest temma 60 aastased pattud jubba luggeda woib. Minna küssin: Mis teie siin teete? Temma teeb sured filmad, watab mo otja ja wastab: „Pühhitse Rihhawette pühhasid!“ pörab ennast ümber, ja kaub rahwa jekka ärra. Mehhed ja naised, sakja-suggo ja allam rahwas, lapsed kae körwas, kellel 5 koppikat tasko

dõhjas rohkem on, puggewad üks teise woido sisse. Minna mõtlen: lähhan ommetegi korraks sedda immelikko ramatud kuulma. Agga mis näwad seal mo filmad? Kesket tubba, kõrge pörranda peal seisab üks wannalik mees, prillinna peal, ja loeb ühhest ramatust ette, kus igga leht täis sadana kurjust ja patto teggusid on, ja Jummalat ja temma pühha käske püab tühjaks ja walleks tehha; ja kõllab, kui olleks se maowerraga kirjutud. Ja keik se rahwa hulk temma ümber kuleb tedda fikkis-kõrwadega ja lahtise suga pealt, ja neelawad sedda kihwti enneste sisse, kui olleks se maggusam kui messi ja kärje-messi. Korraga hakkawad mojekandid puhuma, et maia seinad pörruwad, ja rahwas walmistab ennast tantfule kui üks meletu loom, ja pühhitseb „Vihhawette pühhasid.“

Eddasi agga ja eddasi. Mis seal siis on? Seal tungib ennast üks rahwa hulk ühhe maia ette, agga ma ei ja arwo, mis seal on, waid kulen agga üht healt, mis kui Kromp rahwa wahhel karjudes hüab: „Ruttake, ruttake, keik-suggused kommetid, 3 koppiko eest — pole tunni värrast hakkab peale!“ Minna lähhan eddasi, ja nään ühhe kihwa-mehhe, must sulle-kübbar peas, kellel werri-punnased püksid ja sinnine kambsol selgas on, ratsa-piitjaga ühhe ukse ees seiswad, kes ühte wannalikko tallopoega praego sisse sunnib ja ütleb: „Ikka sisse, ikka sisse, wannake! eks ja ei tea, et tänna Vihhawette püh-

had on?" — Ja enne weel kui tallupoeg saaks ümberwadata, lükkab kihwa-mees tedda punnaste kardinate wahhelt siisse, — ja ueste kõllab temma hääl: „Reikjuggused kometid, kolme koppiko eest, pole tunni pärrast hakkab peale!“

Minna lähhan eddasi, sest keif need hirmsad teud leikawad mul läbbi süddame; — agga seal pannakse ulitja eest finni, et tükkil aial ükski läbbi ei peäse. Üks jalk joobnud sellisi tulles siin minno wasto, kes üks-teise kae alt on finni hakkanud, ja keddagid läbbi ei lasje. Jälle teises kohhas üks luggematta hull laewa-madrusid omma punnaste järkide ja laia kühbaratega, kes puust hobbuste peal ennast tüdrukude seltsis lastwad ringi kerata. Seal annab üks teine madrusse-jalk ühhe teisele söimo-jönno, kül Inglis-, kül Saksa-kele, ja jubba on rusfikad pekemisje tarwis püsti; ja rahwa-hulk warrub liggimale neid mäsiajaid watama, mis nüüd ühte-teist hirmsjal wiisil werristab. Mis so südda, armas söbber, seal jures ütleb? Ja sedda tewad nemmad omma Önnisteggia üllestouemisje pühhitsemisjeks ja piddawad „Eihhawette pühhasid!“ Nüüd tullen ma ühhe ramato-podi ette, kus keif ukied ja aknad iggajuggo ramatudega täis on, mis pealt wägga pütsut head, agga surem osja keigesuggust kurja, mis agga üks lihhalik innimenne woib wäljamöttelda, luggeda on. Biltid, mis ni hirmsaste malitud on, et südda sees jälgis lähhab, ja filmi häbbi pärrast ei tea kus panna.

Ühhe teise ulitsa nurga peal seisab ülle ukse üks sinnine laud kuld tähtedega: „Uus taewas.“
Sa küsivad ehk: „Mis koht se on?“

Kas ma pean ütlemä? — Se on jälle üks uus jadana pulma-kodda, üks trahter, kus rahwas kui sippelgad sisse ja wälja puggewad, ja wanna sarmelissel omma hinge pearahha makswad, et naad ruttem pörgo tulleks. Olgo se Jummalale kaewatud, agga meie ei prugi sedda ennam Jummalale kaebada; sest temma on jubba ammo omma pühha silmadega süna ue taewa sisse wadanud, ja teab kül, mis seal sees tehakse, ja mil kombel rahwas Pihhawette pühhasid pühhitsewad.

Siin seisab jälle üks teine maia, kus rahwas jallaja rahha peale kaorta mängiwad, ja koppi-
tud taskust rulliwad kui jõe-suus wee-woud!
Loas seinä peal seisab üks must tahwel „Woido-
numridega“, mis tuhhandette sisse lähkawad,
ja rahwa-hulk seal sees, kellel woido-hinno
pärrast rahhal taskus frembid peale tullewad.
Mollemattel polel on jälle kaks piissemad tah-
welt, kus need sönnad — „Jummalä önnē woi-
tatele“ — peal seiswad. Oh sinna armas Jum-
mal, mis kaga sinna keik pead rahhul ollema!
Seal tahhab rahwas find wallelikküks tehha ja
au-troni pealt mahhakiskuda, ja siin pead sa
jälle losti peal mängiatele woi to aitama önnis-
tada, ja waeste innimeste taskust rahha wälja

melitama. Mis suur ja ärraräkimata kannatus woib sul olla, sinna wäggede Jehowa?!"

Ja nüüd weel need kõrtsud Pauluse allewis, — kust mödaminnes kange wina hais kui üks pahha fihwti-lõhk wasto tulleb. Seal hüüdwad leierkastid ja türgi trummid, mis ristiinnimesi omma mürra ja kärraga kofko kutsuwad, kui polleks neil meelt peas, ja kes muust ei tea, kui sest mis agga kõrw kuleb ja südda himmustab.

Siin on üks suur maia, kelle kattuse peal punnane plaggo on ülesse pantud. Üksed ja afnad on lahti, ja pillide ja pasjunatte häled tahtwad mödaminniätte kõrwad luffo panna. Toast kulukse poioste ja tüttarlaste hälessi, kes teine teise woido kiskuwad naerda ja tantsida, et pead otjas märjad on. Möda seino seiswad pitkad pingid, kus peal wannad ja nored, lapsed ja wannemad seggamessi istuwad ja tantsus uhhawad. Seal istuwad õnnetumad naised, tüttarlapsi, nori ja wanno, pühhapäwa rides, kelle pead rosidega ehitud on, omma kahwatand näodega ja naerwad ja hullutawad, kus üks moislif inimenne peaks nutma ja hulguma, sedda pealt wates. Nende kõrwas istuwad nored mehhed, kes neile wässiimatta õllut ja wina kätte towad. Ja ikka tullewad uusi tagga peale, kes ennast sest pörgo ellust kui jahhutada püüdwad ja sedda himmo-peekert jowad. Oh teie pörane rahwa-selts! Eks teie ei nä, et siin teie hinged iggaweste hukka lähhawad, ja inglid taewas

kaetud silmadega teie pärrast nutwad? Seal on lapsed, kes häddaste wannematte kätte alt kui lind peesast on wälja lendanud ja nüüd jubba ennast selle öela rahwa seffa seggab, kunninemmad omma ihho ja hinge iggaweste sawad huffa saatnud.

Oh, teie wannemad, kui teie omme tütrid ja poegi ühhes nisugguses kohhas näete, siis löhkego teil süddamed sees — wallo pärrast!

Wata, armas söbber! need on need Hamburgi linna surno-aead ja ohwri-altarid, kus innimeste laste hingesä tappetakse; ja need katkomaiaid, mis omma surma-haiso igga ulitse sisse puhhuwad, nenda et maiad tühjaks surewad, ja se kallis pühha Jummal sönna nende hingede seest kui wälja titkutud saab.

Jesand Jummal! ja need keif on ristiusso rahwast, kedda sa omma ilmajüüta werre ja surma läbbi olled püüdnud lunnastada, ja neile ühte huffaminnemata ello ettewalmistanud taewas? — Touse ülles, sinna ello würst, kes sa sel kallil Lihhawette pühhade aegus sinno omakstest ueste saad risti podud; touse üllesse omma wäe ja auuga, ja näita ennast nenda kui sa olled; ja et sa omma jalgade alla wisaksid selle Paulusse allewi rahwast. Nenda kui sa seal Damaskusse linna liggidal omma aposli Paulussega teggid, kes sind ja so koggodusi taggatusas. Jah, Jesand, se aeg saab tulles,

kus usjotunnistajad selle Sodoma ja Romorra peale sawad kaebama, ja omma suud lahti tegema kattuste ja turrude peal, nenda kui pühha Baulus jutlust teggi Ateni lüüna turrul sest üles-tougnud Ünnisteagiast ja hüdis: „Barrandage meelt ja uskuge Ewangeliumi sisse!“ — Ja kui meie selle üle kauem tahhame wait olla, siis sawad üksford kirwid meie eest karjuma.

Kuida Geeti-ma sees rahwaga on, ei tea ma mitte, sest et ial seal ei olle käinud; agga meie pool on hinge polest rahwaga wägga kurb lugge kä! Weel tänna päwani lauldakse meie kirrikude sees jedda kallist laulo-salmi:

Oh kule, Jummal, illewelt

Ja pöra kurja rahwa meelt,

Kes püüdwad ärra lämmata

So pühha söma, walgust ka.

Ja sada truid karjatsed,

Kes ärrataksid süddamed,

Mis tuimad on so armule,

Ja põlgawad sind pealege!

Te lahti nende süddamed,

Kes alles käiwad surma teed;

Ja näita nendel' jedda meest,

Kel merri jooksis külje seest.

Las' tunda keif so walgustust,

Ja kauta keif pimmedust,

Et keif se rahwas ilma peal,

Sul kitust annaks süin ja seal! Amen.“

Se, minno armsjad söbrad, on se Hamburgi liina söbra ramat, mis ma temma sowimise peale teile Ma-kele peale ollen ümber-pannud, ja küsfin agga weel: Kuidas on meie pool luggo? Ehk kas olleme üks sam Hamburgi liina rahwa ette läinud hinge-lo polest? Pütsut kül! Gesti-ma sees on need hingesi weel tuhhandette kaupa leida, kes sedda üllestoušnud Dnisteggjad mitte ükspäinis Lihhawette pühade aegus, waid igga pääw weel omma patuše elluga ueste risti powad. Ja nende waeste eest pallugo iggaüks süddamest Jummalat.

108	...	12
107	...	11
106	...	10
105	...	9
104	...	8
103	...	7
102	...	6
101	...	5
100	...	4

Register

ehf

S u h h a t a j a.

	Lehekülg.
1. Hamburgi liina liwa-naine	2
2. Ilmasüta tüttarlaps	25
3. Waene kitselarjane ja temma aialik õn	28
4. Hallastus taajub hallastust, ehf ristiusso ja türgiussolinne	35
5. Waene Maria ja temma kits, ehf Diavolo maledetto	42
6. Temandi kiwi	50
7. Simmo ja Jürri, ehf julgus ja argus	59
8. Australia-maast	62
9. Willem ja Bridik, ehf waen sadab kahjo ja surma	65
10. Üks Jani-päwa õhto	98
11. Hantwärgi-sell ja lesk.naine	102
12. Hamburgi liina mäggi	103
